ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԲՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3621 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 27 ՓԵՏՐՎԱՐ 1884 — Ն. Տ. 10 ՄԱՐՏ

ԳԱՆՈՒՄԱՆՔ

Տարեկան դին Կ. Պոլսոյ համար 10 մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Եռամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »
Օտար թղթատարով դրկուած 2 1/2 լիրա
Փոխուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրշ. երկու անգամի համար 2 դրշ է. աւելի անգամներու համար դէպ տակարկութիւն կը լինի

ԱՄԱՐԱՅ

ԼՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱՁ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՑ — 40 ՓԱՐԱՁ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՆՈՒՄԱՆՔ

Գուրս գնացած լրագրաց ճամբու ծախքը թղթատարութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որեւ իցէ գրութիւն խմբագիր Հաւրենիքն պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիզա փաշա եօղունը, Շարգ Զարշրոը թիւ 37 Մասիսի գրասենեակը։

Ճանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Զապուած նամակ, յօդուած, եւայլն եւ չեն տրուիր։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 27 ՓԵՏՐՎԱՐ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

—==—

Կայսերական հրամանաւ՝

Բ. Դրան պաշտօնատար Նաուում էֆէնտի Արտաքին գործոց Նախարարութեան ընդհ. քարտուղար անուանեցաւ Իւլայի Ա. աստիճանաւ։

Նախարարաց խորհուրդը թէպէտ երէկ իւր սովորական նիստն ըրաւ ի Բ. Դուռն, բայց Արտաքին գործոց Նախարար Բարձր. Արիֆի փաշա, թերեւս անձնական տկարութեան պատճառաւ, չկրցաւ ներկայ գտնուիլ։

Բ. Դուռը վերջին օրերս պաշտօնապէս պատասխանեց Ռուսիոյ դեսպան Պ. Տը Նելիտոֆի ծանուցագրին, որ Ռուսо-Թուրք առեւտրական դաշնագրին նորոգման կը վերաբերէր։ Կայս. կառավարութիւնն ինչպէս Անգլիոյ, նոյնպէս և Ռուսիոյ ծանուցագրին առաջարկութեանց բացասական պատասխան տուած է։

Գարատաղի Նորընտիր Օսմ. դեսպան ՃԷվատ պէյ ուրբաթ օրը Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ, որ Մէրիլիվայի աստիճան շնորհեց նմա։

Վեհ. Սուլթանն Գ. կարգի պաշտօնատարութեան աստիճան շնորհեց Պաղատի կայսերական կալուածոց յանձնախմբին գանձապետ Պետրոս էֆէնտիին։

Մեծ եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշա շաբաթ օրը Բ. Դուռը չգնաց։

Մանաւոր հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ Միջերկրական ծովու Անգլիական նաւատորմին մէկ մասն ուրբաթ օրը Զմիւռնիոյ ծովածոցն հասեր է։

Սեբաստիոյ կուսակալ Խալիլ Բիֆաթ փաշա՝ Ներքին գործոց Նախարարութեան հրամանաւ Սեբաստիա վերադարձաւ Ամասիայէն, ուր նոր հրահանգի կ'սպասէր դէպ ի Պոլիս ուղեւորութիւնը շարունակելու կամ ի Սեբաստիա վերադառնալու համար։

Լա Թիւրքի, առանց ստուգութիւնն երաշխաւորելու, կը ծանուցանէ թէ կրօնական գործոց պաշտօնատունն, որ այժմ Դատական գործոց Նախարարութեան մասը կը կազմէ, վերստին Արտաքին գործոց Նախարարութեան հետ պիտի միացուի։

Զմիւռնիոյ ծովածոցին մէջ օտար դրօշակ կրող մանր շոգենաւուց երթեւեկն արգիլելու համար կայսերական կառավարութեան ձեռք առած միջոցները կը թուի թէ հարկադրած են Անգլիական կառավարութիւնն՝ խնդրել Բ. Դռնէն, որպէս զի դրուած արգելքը բառնալով թոյլ տայ Անգլիական մանր շոգենաւուց երթեւեկութեան, որպէս յառաջագոյն։ Անգլիական դեսպանին այս ձեռնարկներն յայտնութեամբ պակուած լինել կը թուին, որովհետեւ Զմիւռնիոյ Անգլիական հիւպատոսարանն հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ բարձրագոյն հրամաններ հաղորդուած են Այտընի կուսակալին, որպէս զի ոչ եւս արգելք լինի Զմիւռնիոյ ծովածոցին մէջ բանող շոգենաւուց երթեւեկութեան, մինչեւ ցնոր հրաման։

Ադրիանուպոլսէն մարտ 6 թուով կը գրեն առ Օսմանը թէ չորեքշաբթի օրը տեղւոյն քաղաքապետութեան պաշտօնատունն ամբողջապէս այրեր է, որոյ չինութեան 3000 Օսմ. ոսկի ծախք եղած է։ դեր։

Ներքին գործոց նախարար Բարձր. Լտհէմ փաշա՝ շրջաբերական մ'ուղղելով գաւառական իշխանութեանց՝ խնդրեց որ երկտական նոր տարւոյ առթիւ մինչեւ փետրվարի վերջը ճիշդ և մանրամասն տեղեկագրեր ուղարկեն այն երկրագործական սընտուկներուն վրայ, որք իրենց իրաւասութեան սահմանին մէջ կը գտնուին։ Տեղեկագրոց համար տրպեալ օրինակներ կցուած են այս շրջաբերականին, որ կ'ըսէ թէ այս հրամանը չկատարող պաշտօնատարք խստիւ պիտի պատժուին։

Մոնիթէոր Օրիանթալ կը ծանուցանէ թէ Ռուսիոյ հիւպատոսարանի թարգմաններէն միոյն տունը գողեր մտնելով, իբր 20,000 ֆրանքի արժողութեամբ գոհարեղէն վերուցեր են։ Ոստիկանութեան նախարարն ու Բերայի կառավարիչն ստիպողական հրամաններ տուեր են առ որ անկ է, որպէս զի գողերն ու գողօններն ընդհուպ գտնուին։ Առ այժմ տան սպասաւորները ձերբակալուեր են։

Հիճազէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ վերջին օրերս Մէքքէ ղրկուած կայսերական զօրքերն ողջամբ հասեր են հոն։

Մաքսական նոր սակագնոց նկատմամբ Բ. Դրան և Ամերիկեան դեսպանատան մէջ սկսեալ բանակցութիւնք դադրեցան առժամապէս։

Թարիդ, իւր մասնաւոր տեղեկութեանց յենլով, կը ծանուցանէ թէ Ցունաց Պատրիարքարանի առանձնաշնորհմանց խնդրոյն բարեկամաբար կարգադրման նկատմամբ վերջին օրերս զգացուած յոյսերն հաստատութիւն գտնելու վրայ են։

Անգլիական դեսպան Լորտ Տըֆերին և Ռուսական դեսպան Պ. տը Նելիտոֆ՝ շաբաթ օր Բ. Դուռն երթալով՝ տեսակցեցան Արտաքին գործոց Նախարար Բարձր. Արիֆի փաշայի հետ։

Հանրային կրթական նախարարութիւնը, քաղաքային բժշկական վարժարանի մը հաստատման մեծագոյն օգուտն ի նկատ առնլով, որոշեց այս վարժարանին համար ընդարձակ հիւանդանոց մը հաստատել, երկու մասի բաժնուած, մին արանց և միւսը կանանց համար։ Մանկաբարձութեան և այլոց հիւանդութեանց համար ընդարձակ դասախօսութիւններ պիտի հաստատուին։ Ցիշեալ նախարարութիւնը մտադիր է նաև կարգ մ'ուրիշ բարենորոգումներ մտցնել այդ հաստատութեան մէջ։

Հինգշաբթի գիշեր, առաւօտեան ժամ երկուքին, Բ. Դրան գրասենեկաց սպասաւորները կասկածելի մարդ մը տեսնելով՝ ձերբակալեր և ոստիկանութեան յանձներ են։ Կը կարծուի թէ գող մ'էր։

Բեգրսպուրկէն եկած լուրեր կը հաստատեն թէ, կ'ըսէ Պերլինէն մարտ 6 թուով հեռագիր մը, ուսանողաց միջև քաղաքական բրոֆանդան արգելելու նպատակաւ՝ համալսարանաց և բարձրագոյն վարժարանաց վերակազմութեան ցանձնեմոգովն իւր աշխատութիւններն աւարտեր և իւր տեղեկագիրը կայսեր մատուցեր է։

Գերմանական Բրոս ցայտնուն լրագիրը «Գերմանիոյ ցամաքային աշխարհավարութիւնը» վերնագրով յօդուած մը հրատարակած է, յորում կը պարզէ ցամաքային նոր դրութեան մը գաղափարն զոր պիտի կազմեն եղեր եւրոպական տէրութիւնք, Գերմանիոյ հետ համաձայնութեամբ, Անգլիոյ ծովային, արուեստական և դրամական առաւելակշռութեան դէմ։ Ցիշեալ լրագիրը կը նախատեսէ թէ Զուիցերիա և Հոլանտա ամենէն առաջ պիտի մտնեն այս դրութեան մէջ «որոյ առաջին հիմերն ձգած է Պիզմարք իշխանն Աւստրօ-Գերմանական դաշնակցութիւնը կնքելով։»

Այս առաջ վառնայի Բուխարէստով եկած Եւրոպական լրագրերէ հաղորդած լուրեր։

Լոնտրայէն մարտ 4 թուով կը հեռագրեն թէ Անգլիական կառավարութիւնը նոր կապոյտ Տետրակ մը հրատարակեր է Եգիպտական գործոց վրայ։ Վիէննայի Անգլիական դեսպան Սըր Ա. Բէյճըդ, յունվար 20 թուով առ Լորտ Կըրանվիլ ուղղեալ պաշտօնագրոյ մը մէջ, կ'ըսէ թէ ծանուցած էր Քալնոքի կոմսին որ Անգլիական կառավարութիւնը բնաւ չմտադրեր գրաւել զեգիպտոս, ոչ ալ մնայուն թեւարկութիւն մը հաստատել անոր վրայ, բայց թէ չպիտի կրնայ վերջնապէս մեկնիլ Եգիպտոսէն, մինչեւ որ բարեկարգութիւնն ու ապահովութիւնը կատարելապէս վերահաստատուին այդ երկրին մէջ։ Քալնոքի կոմսն իւր կողմէ ճանչեր է այս փաստաբանութեան ուղղութիւնն և կարծիք յայտներ է եղեր թէ ո՛չ մէկ տէրութիւն ընդդիմութիւն պիտի յարուցանէ այս մասին։ Նոյն կապոյտ տետրակին մէջ հրատարակեալ ուրիշ պաշտօնագրոյ մը նայելով, Լոնտրայի Օսմ. դեսպան Միւզիւրիս փաշա յունուար 31 ին տեսակցութիւն մ'ունեցեր է Լորտ Կրանվիլի հետ՝ Բ. Դրան կողմէ ի Սուտան զինեալ միջամտութեան մը նկատմամբ։ Լորտ Կրանվիլ հարցուցեր է թէ ո՞րք էին այն դրամական միջոցներն, զորս Բ. Դուռն այս մըտոք ունէր իւր տրամադրութեան ներքեւ։ Միւզիւրիս փաշա պատասխաներ է թէ պէտք եղած ծախքերը փոխառութեամբ մը կրնան հոգացուիլ։ Լորտ Կրանվիլ դիտել տուեր է թէ այս տեսակ փոխառութիւնք Եգիպտոսի աղքատացման ճիշդ պատճառն եղած էին, բայց յարեր է թէ Անգլիա բնաւ չփափաքիր ՁԱսել Սուլթանին վեհապետական իրաւանց։

Բեգրսպուրկ 2 մարտ. — Մեր պաշտօնական ակմբոց մէջ կը հերքուի Ութանտարտ լրագրին այն լուրը թէ դաշնակցութիւն մը կնքուած է ընդ մէջ Գերմանիոյ և Ռուսիոյ։—

Լոնտրա 2 մարտ. — Օսման Տիկմայի և անգլիական զօրաց միջև տրուած ճակատամարտին մէջ անգլիացւոց կորուստն աւելի մեծ է քան որչափ չէր կարծուած ի սկզբան։ Պէյքր փաշա և Պրնադի դընդապետը ծանրապէս վիրաւորելոց մէջ կը գտնուին։

Գահիրէ 3 մարտ. — Օսման Տիկմա Սուաքիմէն ուղիղ փարսախ հեռի բանակած է։ Նոր ճակատամարտ մ'անհրաժեշտ է։

Լոնտրա 4 մարտ. — Խարդումէն մարտ 2 թուով կը հեռագրեն առ թայմզ. «Բանի մը Շէյխեր հնազանդութիւն յայտնեցին. այս քաղաքին վրայ որ և է յարձակումէ մը չվախցուիր։ Մէհտին բերկրութեամբ ստացեր է այն նամակն, որով կորտոն փաշա Գորտոֆանի էմիր կը ճանչէր զայն, և լիաբուռն վարձատրեր է նամակաբերը։ Յոյսը կ'սկսի վերածնիլ։

Գահիրէ 4 մարտ. — Մասովայի մէջ Անգլիական գործողութիւն մը մտադրուած կ'երեւի։ Կրահամ զօրավարը Թրինքիդադ վերադառնալու և անդ հրահանգի սպասելու հրաման ստացաւ։

Պերլին մարտ 4. — Գերմանիա լրագիրը Բեգրսպուրկէն նամակ մը հրատարակած է, որ հետեւեալ կերպիւ կը մեկնէ Ռուսիոյ արտաքին աշխարհավարութեան յեղաշրջութիւնը։ Յետադիմական աղդայիններն, որոց գլուխը կ'երեւին Պ. Պ. Թոլսթոյ, Բոպոտոնոսէֆի և Քաթքոֆ, յաղթուեցան, ինչպէս նաեւ կայսերական արքունեաց ցիրանական կուսակցութիւնն, որոյ ներկայացուցիչներն են Իկնաթիէֆ կոմսն ու Միլութին զօրավարն և որոյժ կը դանէ Կոնստանդին և Նիքոլա մեծ դքսերէն։ Կայսերական արքունեաց Գերմանական կուսակցութիւնն է յաղթողը։ Այս կուսակցութեան գլուխը կը գտնուին Պ. Պ. տը Կիրս, Օրլոֆ իշխանն և Շուվալոֆ կոմսն, որք ոյժ կը դընեն Միքայել և Վլատիմիր մեծ դքսերէն։

Պէլկրատ 4 մարտ. — Միլան թագաւորին և թագուհւոյն թագադրութեան հանդէսը տարւոյս ընթացքին մէջ պիտի կատարուի։ Թէպէտ թուականը դեռ չէ որոշուած, բայց այս մտօք մեծ պատրաստութիւնք կը լինին Լիթշիվոյի վանքին մէջ, ուր այս արարողութիւն պիտի կատարուի։

Լոնտրա 5 մարտ. — Թայմզ կը յայտարարէ թէ անգլիական զօրաց կողմէ Խարդումի գրաւումն անհրաժեշտ է, որպէս զի կարելի լինի կարմիր ծովու բոլոր եզերաց վրայ խիստ հսկողութիւն մ'ընել գերեվաճառի մասին։ Խարդում պէտք է լինի, կ'ըսէ Թայմզ, Եգիպտոսի սահմանագլուխն և Կորտոն փաշա պէտք չէ մեկնի այդ քաղաքէն, որ և է կառավարութիւն մը հիմնելէ առաջ։ Կրնայ թերեւս վարչութեան գլուխը դնել Զէպհէր փաշա, որ կարող է ապրստամբաց հետ համաձայնիլ։ Խրմ. բագրական յօդուածի մը մէջ, Թայմզ ընտրական բարենորոգմանց ծրագրին վրայ խօսելով, կ'ըսէ թէ, կառավարութիւնն անբողջապէս յայտնած չէ իւր գաղափարներն, և աւելի անկեղծութիւն ունենալ կը յանձնարարէ Պ. Կլատսդոնի։

Սուաքիմ 5. մարտ. — Կրահամ զօրավարին հրամանատարութեամբ ի Թրինքադադ համախմբեալ բոլոր անգլիական զօրքերը Սուաքիմ վերադարձան։

Անգլիոյ պատերազմական գործոց Նախարարութիւնը Թոգարէն մարտ 3 թուով հեռագիր մը ստացած է ծանուցանող թէ Թոգարի եգիպտական պահապան զօրքն և բնակիչները ճանբայ ելեր են Թրինքիդադ երթալու համար։ Կրահամ զօրավարը, Թոգարէն երկրորդ հեռագրով մը կը ծանուցանէ թէ առաւօտուն յառաջացեր է Թոգարի հարաւակողմն, Արաբ գիւղերու խումբի մը մօտ, և թէ հոն գտեր է թնդանօթ մը, կաթիլնկ միթրայեէօզ մը, մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք և հազարի չափ Ռիմինկթոն հրացան։ Ապստամբաց ամենն ալ լեռները քաշուեր են։

Թայմզ լրագրին Խարդումի թղթակիցն, որ Հուարդ գնդապետին կ'ընկերանար այն զինեալ հետազօտութեան մէջ զոր վերջին օրերս գնդապետը կատարեց Սպիտակ Նեղոսի վրայ, կը ծանուցանէ թէ այս հետազօտութիւն գոհացուցիչ արդիւնք ունեցաւ բերած է։ Նոյն թղթակիցը կը յարէ թէ Մէհտին մեծ ուրախութիւն զդացեր է ընդունելով այն նամակն յորում Կորտոն փաշա զինք Գորտոֆանի Սուլթան հռչակած էր։ Մէհտին մեծագին ընծայ մը նուիրեր է նամակաբերին և անմիջապէս պատասխաներ է Կորտոն փաշայի. բայց տակաւին չգիտցուիր այս պատասխանին պարունակութիւնը։

Բէյրթայէն մարտ 2 թուով կը հեռագրեն թէ Հունդարիոյ նախարարապետ Պ. Թիսա, ռազմագիտական երկաթուղւոյ մը չինութեան առթիւ, երեւափոխանակ ժողովոյ մէջ, վերջին օրերս Ռուսիոյ և Գերմանիոյ մէջ կատարուած մերձեցման վրայ խօսելով, ըսեր է.—«Ռուսիա խաղաղութեան պահպանումը կ'ուզէ։ Մեր փափաքն ալ այդ է։ Բայց այս տրամադրութիւնք պէտք չէ արգելք լինին մեզ, մեր զգուշական միջոցները ձեռք առնլու այն պարագային համար, երբ այս խղձերը իրականութիւն չգտնեն, և Աւստրիա պէտք է պատրաստ լինի ամեն պատահականութեան, որովհետեւ Ռուսիա կը փութացնէ իւր զինուորական պատրաստութիւնները»։ Այս խօսքերը ծափահարութեանց արժանացեր են։ Նախարարապետը սակայն պնդեր է սա կէտին վրայ թէ իրաց ընդհ. կացութիւնն այս պահուս խաղաղական է և Գերմանիոյ ու Աւստրիոյ համաձայնութիւնն՝ անխախտելի.

Բոլիթիչէ Գորէսպոնտէնտ կը կարծէ գիտնալ թէ Աֆղանստանայ գահուն հետամուտ և Ռուսիայէն պաշտպանեալ Էյուպ Խան՝ Պարսկական սահմանագլխին վրայ Մէշէտ հասեր է, ուստից դիւրաւ կրնայ Մէրվ հասնիլ։ Անգլիական կառավարութիւնն ստիպողական հրահանգ տուեր է Թեհրանի Անգլիական դեսպանին՝ յորդորելու Պարսից Շահն, որպէս զի Մէշէտի մէջ արգիլէ Էյուպ Խանը, վասն զի կը վախցուի թէ սա Ռուսիայէն ընդունած դրամական օգնութիւններ՝ Հէրաթն ետ առնլու մտօք բանակի մը կազմութեան դործածել կ'ուզէ։

Գահիրէի բանտին մէջ գտնուող չարագործք փորձ փորձեր են ոտք ելնել և փախչիլ, բայց ոստիկանութեան ձեռք առած միջոցներուն շնորհիւ չեն կրցեր յաջողիլ. ապըստամբ բանտարկեալք խարազանի հարուածներ ընդուներ են։

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

—o—

ԱԹԷՆՔ 8 մարտ

Կիրիտի կուսակալ Ֆոթիատէս փաշայի հնգամեայ պաշտօնավարութեան վերանորոգման լուրը լաւ տպաւորութիւն մը յառաջ բերաւաստ։ Երեսփոխանական ժողովը կը շարունակէ պահեստի զօրաց վերաբերեալ օրինաց ծրագրին վիճաբանութիւնը։

Լոնտրա 8 մարտ

Ֆրանսական զօրաց Պաղ-Նինհի վրայ յառաջխաղացութիւնը սկսաւ։ Այս բերդին պահապան զօրաց մէջ Զինական զօրքեր կը գտնուին։

Փարիզ 9 մարտ.

Ոստիկանութիւնը Լիոնի մէջ Մէսաժերիի ընկերութեան հակերուն մէջէն սնտուկ մը գտաւ, որ փարիզի կոմսը սպանելու սահմանեալ ռումբ մը կը պարունակէր։

Գահիրէ 9 մարտ.

Ներքին գործոց նախարարն հրաժարական տուաւ։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

—o—

ՆՈՐԱ ԳՐՈՒՄԸ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԼ ԵՒ ՆՈՐԹՀԸՐՆ ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՄԱՐԻԹԱՑՄ (ԾՈՎԱՑԻՆ) ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ստորագրեալս կը ղեկուցանեմ բազմաթիւ բարեկամաց, յաճախորդաց և իւր ինչքն ու կեանքն ապահովագրել ուզող ընդհ. հասարակութեան թէ, անգլիական հիւպատոսարանի մէջ ըստ օրէնի արձանագրեալ փոխանորդագրոց զօրութեամբ, վերոյիշեալ երեք ընկերութեանց գործակալութիւնն ամբողջապէս ինձ յանձնուած է այսուհետեւ։

ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ
Ղալաթա Քոմիսիոն խան
1 մարտ 1884

Հրատարակուեցաւ Ընդարձակ կիսամսեայ հանդիսին 11 րդ թիւն։

Բովանդակութիւն. — Բարի մայրեր. — Առ տնին Ցնտեսութիւն. — Ընտանիք. — Հնդկական խրճիթը. — Հայ գրականութիւն. — Արեւելեան ընտանիք. — Կը փափաքինք. — Մահ Աշճեան Տիկնոջ։ —

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

1884 տարին ինչ վիճակի մէջ գտաւ Ռուսիոյ Հայերն։ Այս հարցման կ'ուզենք պատասխանել երեք տեսութեամբք, կրթական, եկեղեցական և գրական։ Կրթական տեսութեամբ, մեր ընթերցողք գոհ պիտի լինին իմանալով թէ էջմիածնի Գէորգեան ՃԵմարանին նկատմամբ արտայայտուած երկիւղներն ըստ մեծի մասին իրականութիւն չեն գտած, թէ այդ կրթական հաստատութիւն կանգուն կը մնայ, և թէ, ըստ որում նոր կաթողիկոսին ընտրութեան օրերը կը մօտենան, տարակոյս չկայ թէ յետ այսորիկ մեծագոյն ուշադրութեան և խնամոց առարկայ պիտի լինի, ինչպէս կ'արժէ և կը վայլէ։ Ո՛վ ոք լինի նորընտիր կաթողիկոսը, կարելի չէ որ հանգուցեալ Գէորգ կաթողիկոսէն նուազ բարեկամ լինի ազգային կրթութեան։ Մ...ս արդէն իբրև գլխաւոր պայման նշանակած էր թէ նոր կաթողիկոսը պէտք է ծանօթ բարեկամ մը լինի ազգ. դաստիարակութեան, և այս հանգամանքով իւր փորձերն արդէն տուած։ Բայց ժամանակիս ոգին այնպէս կը բերէ, որ գրեթէ անհընար է որ յետ այսորիկ Մայր-Աթոռոյն վրայ բազմելիք կաթողիկոս մը գո՛նէ Գէորգ Դ. կաթողիկոսին չափ հոգածութիւն չունենայ կրթական տեսակէտով։ Նմանապէս գոհութեամբ հաստատուելու արժանի է թէ մեր Ռուսիաբնակ ազգայինք կը գնահատեն այն արտօնութեանց արժէքն, որոց շնորհիւ կարող կը լինին պահել ազգային դպրոցներ, ուր ազգային-եկեղեցական ուսումներ կ'աւանդուին, թէ՛ նախնական և թէ՛ միջնակարդ դրութեամբք։ Այս այլ և այլ կարգի վարժարանք մասնաւոր հոգածութեան առարկայ են բոլոր հայ հասարակութեան կողմէ, որոյ դիտողութիւններն ու պահանջումներն արձագանք կը գտնեն տեղւոյն հայ մամլոյն մէջ։ Զեռնհաս ուսուցիչներ, մասնագէտ մանկավարժներ իրենց հմտութեանց և ծառայութեանց կարեւոր բաժինը կուտան այս ազգային հաստատութեանց։ Կը մաղթենք որ ստուգութիւն չգտնէ այն լուր որ, ինչպէս

պարբերաբար, այս անդամ ալ տարածուած է, իբր թէ Կաւկասիոյ կառավարութիւնը կեդրոնական կառավարութենէն արտօնութիւն ըստացեր է իւր անմիջական հսկողութեան ենթարկելու Կաւկասիոյ բոլոր ազգութեանց դպրոցներն, ընդորս և հետեւաբար Հայոց վարժարաններն։ Որչափ մենք կրնանք դատել, Կաւկասիոյ և Ռուսահայաստանի Հայք չարաչար չէին գործածած դպրոցական մասին իրենց ցարդ վայելած արտօնութիւնները զորս ետ առնելով Ռուս կառավարութիւնն, իւր բուն դիտմանց նկատմամբ անընպատ գաղափար մը տալէ զատ, աւելի տկարութեան քան զօրութեան ցոյց մ'ըրած կը լինի. որովհետեւ զօրաւոր կառավարութեան գործը չէ շատ համարել այսպիսի փոքր թոյլատրութիւններ ու արտօնութիւններ, որք հպատակ ժողովրդոց ինքնուրոյնութեան և առանձին գործունէութեան ապարեզ մը կ'ընծայեն, և թէ՛ իրենք իրենց և թէ՛ համայն Պետութեան աւելի օգտակար լինելու կը պատրաստեն դանոնք։ Այս տեսութեամբ Ռուս կառավարութիւնը կրնայ լաւ դաս մը առնուլ նոյն իսկ Օսմ. կառավարութենէն, որ ցարդ իւր հպատակ ժողովրդոց ձեռքը թողած է իրենց դպրոցաց վարչութիւնն, ուստից ամեն օր կ'ելնեն տերութեան նկատմամբ ամենաչերմ հաւատարմական զգացումներով օժտեալ ուսանողներ։ Այդ զգացումնք արդէն այնպիսի բնութիւն մը ունին, որ ընդարձակում կը ստանան, ցորչափ զերծ լինին սեղմումէ։ Ասոր համար, մեր, թուրքիոյ Հայոցս, հանրային և մասնաւոր վարժարաններէն ելնող աշակերտք այնքան առողջ և հաւատարմական զգացումներ ունին, մինչդեռ ուղղակի միջամտութիւնք և սեղմումք այդ զգացումներն ալ սեղմելու անհաճոյ հետեւանքը պիտի ունենային։ Այս օրինակին վրայէն դատելով, ապահով կրնանք լինել թէ սխալ պիտի ելնէ Ռուս կառավարութեան հաշիւն, եթէ կաւկասիոյ Հայոց վարժարաններն իւր ուղղակի միջամտութեան ենթարկելով, կը յուսայ թէ պատրաստուոյ նոր սերունդը ներնայ սերունդէն աւելի հաշտ, աւելի հաւատարիմ զգացումներ կ'ունենայ։

Եկեղեցական տեսակէտով, կը տեսնենք թէ Ռուսիոյ Հայք սկսած են ուշադրութիւն նուիրել իրենց եկեղեցական դասուն բարւոքման։ Եկեղեցականաց արարքը կը հրատարակուին և կը քննադատուին կամ՝ կը գովուին լրագրաց մէջ։ Հանդուցեալ կաթողիկոսին վարչութիւնն այս տեսութեամբ նպաստաւոր չէր եղած Ռուսիոյ Հայոց և համայն Ազգին ու Եկեղեցւոյն շահուց։ Այդ վարչութեան ներքեւ, ըստ վաւերական վկայութեանց, եկեղեցական կարգերը կը տրուէին ո՛չ թէ առաւելագոյն արժանիք, այլ առաւելագոյն դրամ ու նուէր ներկայող ընծայացուին։ Այսպէս էր Մանկունիի օրով, բայց Ղերմապէս կը յուսանք թէ այնպէս չպիտի լինի նոր Կաթողիկոսին օրով, որ հարկաւ գործիք չպիտի լինի անարժան խորհրդականներու ձեռք։ Միւս կողմէ, ժողովրդեան ցոյց տուած ուշադրութիւնը գովելի է, որովհետեւ ապահով կրնանք լինել թէ ուր որ ժողովուրդն ինք չդիտեր գործողներն, և չբողոքեր, չդանդատիր, այդ գործունէներն գործողներն իրենք ամենեւին հոգ չեն ըներ։ Այս տեսութեամբ, կրնանք նաեւ յիշել Տփղիսի Հայոց Նորընտիր Առաջնորդին ընծայեալ ծրագրերն՝ իւր թեմին քահանայից մասին, նիւթական և բարոյական վիճակը ԷՐԷՏՈՒՆ մասին։ Ա.ԶԴ խորհուրդներ ղերմապէս քաջալերուեցան Տփղիսի Հայ մամլոյն կողմէ, և կը մաղթենք որ իրականութիւն դտնեն։

Նոր Կաթողիկոսին ընտրութեան խնդրոյն առթիւ Ռուսահայաստանի հեռագոյն կէտէն մինչեւ Մոսկուա և Բեռլին, Հայոց ցոյց տուած ուշադրութիւնն ալ ուրիշ գովելի երեւոյթ մ'է մի և նոյն ուղղութեամբ։ Երբեք ո՛չ մէկ կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ Ռուսիոյ Հայք այնչափ արթնութեան և հոգածութեան փորձեր չէին տուած։ Էչմիածին երթալով նոր Կաթողիկոսին ընտրութեան մասնակցող պատուիրակաց ընտրութեան առթիւ զանազան կարեւոր կեդրոններու մէջ Հայք գումարումներ ըրին, յորս աղատապէս վիճաբանեցան այս կամ այն ընտրելոյն արժանեաց մասին, և որոշումներ տուին։ Լրագրերն ամեն օր նոյն նիւթին վրայ կը դրեն, և եկեղեցական մեծ ընտրութեան մը առթիւ, ռուսահպատակ Հայ ժողովրդին մէջ ազգային և եկեղեցական միութեան գաղափարները որոշապէս կը յայտնուին։ Այս եռանդ, այս գործունէութիւն, մեր տեսութեամբ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան դիրքը բարձրացնելու աւելի կը նպաստեն քան թէ ամենանուրբ զանազանութեամբք հաստատեալ կանոնական տրամադրութիւնները. . . . Ի՞նչ կ'արժեն օրէնք առանց բարուց։ Ի՞նչ կ'արժեն ազգային և եկեղեցական հաստատութիւնք, եթէ իրենց ետև չունենան հանրային հոգածութիւնն, ժողովրդային իմացականութիւն, որք ոյժ են այդ հաստատութեանց։ Ռուսիոյ Հայք այսպէս չեն վարուիր Էչմիածնի Կաթողիկոսութեան նկատմամբ, կամ, չչափազանցելու համար, ըսենք թէ ցոյց կուտան թէ որոշած են այնպէս չվարուիլ յետ այսորիկ, այսինքն մեծագոյն հոգածութեան, մեծագոյն խնամոց առարկայ պիտի ընեն Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնն, որ ուղղակի կը գործէ իրենց վրայ։

Դրական տեսութեամբ, կը հաստատենք թէ անցեալ տարին նոր հրատարակութեանց տեսակէտով նախորդ տարւոյն չափ ճոխ չեղաւ, բայց պարբերական և մանր մունր հրատարակութեանց կողմէ Ռուսիոյ Հայք աւելի հարուստ են։ Տարւոյս սկիզբէն նոր լրագիր մը աւելցաւ, Նոր Դար օրաթերթը, զոր կը հրատարակէ Մեղու-Հայասդանի նախկին գլխաւոր օգնականն։ Նոր Դար իւր պարունակութեամբ արդէն կը հաւասարի Տփղիսի ուրիշ հայ լրագրաց, և զանոնք գերազանցելու յոյս ալ կ'ընծայէ։ Մեղու ետ մը նացած է, և շաբաթն երկու անգամ միայն կը հրատարակի այժմ։ Մշակ նախորդ տարիներու փայլը չունի, որովհետեւ թէ՛ խմբագրական յօդուածներէ և թէ՛ կարեւոր թղթակցութիւններէ միանգամայն զրկուած է։ Որք առաջ Մշակի յաջողութեան գլխաւոր տարերքն եղած էին։ Մշակ անցեալ տարի Ռուսկառավարութենէն հարուածեցաւ, և կ'երեւի թէ այս հարուածին հետեւանքը դեռ բարոյապէս կը կրէ լրագիրը։ Մշակի ջատագոված կարգ մը գաղափարներն իրաւամբ քննադատուած և պարսաւուած են Մոսկուի մէջ, բայց այս պատճառ մը չէ որ Մոսկու չփափաքի Ռուսիոյ Հայոց մէջ հայ մամլոյն բարւոքման և յառաջդիմութեան։ Աչքոնտ շաբաթաթերթն ալ անցեալ տարի ժամանակ մը փայլեցաւ՝ օրուան ազգային խնդրոց մէջ մեծագոյն բաժին մ'ունենալով, և կարեւոր թղթակցութիւններ և ուրիշ գրութիւններ հրատարակելով։ Այս կերպով ազգային—քաղաքական թերթի մը երեւոյթն ստացաւ, և մինչեւ անգամ ուրիշ թերթերու հետ մրցիլ սկսաւ։ Բայց տարւոյն դէպի վերջերն և մանաւանդ նոր տարւոյն հետ Աչքոնտի խմբագրութեան մէջ փոփոխում մը տեղի ունեցած լինել կը թուի. այդ շաբաթաթերթ այսօր իւր պարունակութեամբք առաջուան չափ չմասնակցիր օրուան հանրային խնդրոց քննութեան։ Անցեալ տարի կարդացինք այս շաբաթաթերթին մէջ թէ իւր բոլոր օգնականք և մինչեւ իսկ թղթակիցք վճարեալ են, բայց թերթին պարունակութիւնը չհաստատեր այս ասութիւնն։ Տփղիսի լրագրաց հրատարակած գրութիւններն աւելի կը նմանին ինքնայօժար և ձրիապէս գրուած նիւթերու, քան վճարեալ օգնականներու և թղթակիցներու ձեռամբ կանոնաւորապէս գրուած նիւթերու։ Զիարդ և իցէ, մեք այս տարւոյն մէջ յաջողութիւն կը մաղթենք Ռուսիոյ Հայոց նոր թերթերուն, և վերականգնում ու զարգացում՝ հիներուն։

Իսկ ընդհանրապէս գրականութեան վիճակին վրայ խօսելով, ցաւօք սրտի կը հաստատենք թէ կառավարական սեղմումներ և արգելքներ թոյլ չտուին գէթ առաջուան չափ թռիչ առնելու։ Երեւանի Պոչ լրագրին դադարումը մասնաւորապէս ցաւալի է, նկատելով թէ Ռուսահայաստանի քաղաքի մը մէջ կանոնաւորապէս հրատարակիլ սկսած գրեթէ առաջին հայ թերթն էր այն, որ ի մէջ այլոց մօտէն կը դիտեր Մայր-Աթոռոյ վիճակն ու դարձուածները։ Վաղարշապատ անուն զուտ մանկավարժական թերթին հրատարակման չարունակութիւնը գոհունակութեան արժանի է։

Եթէ մեր այս համառօտ տեսութեան նշանակեալ սահմանէն վայրկեան մը դուրս ելնենք, և Ռուսիոյ Հայոց քաղաքական վիճակին ակնարկենք, գոհութեամբ պիտի հաստատենք թէ Երեւանայ Հայոց մէջ ապատամբութեան դադրութիւն մը գտնուած լինելու ամբաստանութիւնք ի դերև ելած են, և այդ խնդիր վախցուածին չափ ընդարձակութիւն և ստուգութիւն չէ գտած։ Մեր հաստատ համոզումն այն է թէ Հայք, ուր որ լինին, տիրող իշխանութեանց բարի համարումը գրաւելու և շարունակ վայելելու մէջ շահ ունին, և կորուսանելու մէջ՝ վնաս և վտանգ։ Այս սկզբունք պահպանողական կրնայ թուիլ, բայց մեք կը կարծենք թէ ազգեր կան որոց համար պահպանողական սկզբունքները նոյնչափ վրկաւէտ են, որչափ ուրիշ տեսակ ազգերու համար ալ ազատական սկզբունքները։

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ԺՈՂՈՎՈՑ

Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հայր, Նախագահ Եկեղեցական Համագումար Ժողովոյ.

Եկեղեցական Համագումար Ժողովն իւր ի 16 և ի 21 փետր. ամսոյ 1884 ամի կրկին գումարմանց մէջ, ըստ յանձնարարութեան Ամեն. Սրբազնութեան Ձեր, Ազգ. Կեդր. Վարչութեան կրօն. Ժողովոյ ընտրելեաց եռապատիկ ցանկը պատրաստելու առթիւ այս անգամ եւս յուշադրութիւն առաւ կրօն Ժողովոյ ընտրութեան եղանակը։

Դիտէ Ձեր Բարձր Սրբազնութիւնն, թէ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան կրօն. Ժողովոյ թէ՛ վարչական և թէ՛ դատաւորական իրաւասութիւնն իւր պաշտօնին և պարտաւորութեանց զօրութեամբ, ինչպէս կը տրամադրէ Ազգ. Սահմանադրութեան 28դ. յօդուածը, կը տարածի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան իրաւասութեան ենթարկեալ հայոյն առաջնորդական վիճակաց և վանահայրութեանց վերայ, և իբր այն՝ կրօն. Ժողովն Ազգ. Կեդր. Վարչութեան մէկ կարեւորագոյն ճիւղն է, ինչպէս զուտ կրօն. խընդրոց նոյնպէս և Ազգ. խառն գործոց վարչութեան մասին։

Կրօն. Ժողովը թէ՛ առանձինն և թէ՛ ի խառն Ժողովի անդ կեդրոնական վարչութեան, վարչական մարմին մը լինելէ զատ՝ է նաև դատաւորական ատեան։ Կրօն. Ժողովն՝ իբրեւ դատաւորական ատեան՝ ըստ կանոնաց և աւանդութեանց եկեղեցւոյ պէտք է ունենայ իւր հեղինակութիւնն ու իրաւասութիւնը, մանաւանդ եկեղեցւոյ եպիսկոպոս պաշտօնէից վերաբերեալ դատաստանական խնդրոց նկատմամբ, ինչպէս և վարչական զուտ կրօնական ծանրակշիռ խնդրոց վերաբերմամբ։ Կրօն. Ժողովը թէ՛ վարչական և թէ՛ դատաւորական այս հեղինակութիւնն ըստ կանոնաց և աւանդութեանց Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ ունենալու համար հարկ է որ Կրօն. Ժողովոյ կազմութիւնն ալ ըստ այն կանոնաց և աւանդութեանց լինի, այսինքն գէթ երեք եպիսկոպոսունք գտնուին Կրօն Ժողովոյ մէջ։ Ասի օրինական կարեւոր պարագայ մ'է, որ մինչեւ ցարդ յուշադրութենէ վրիպած և անտես եղած է, մինչդեռ քալ դիտէ Ձեր Սրբազնութիւն թէ եկեղեցական կանոնք բացորոշ կը տրամադրեն որ եպիսկոպոսի մը դատաստանը երեք եպիսկոպոսունք պէտք է տեսնեն։ Ասի եկեղեցւոյ կանոնական աւանդութիւնն է, որոյ անարատ և անխախտ պահպանութիւնը երաշխաւորած է Ազգ. Սահմանադրութիւնն իւր հիմնական սկզբանց 28րդ յօդուածովն։

Արդ՝ Սրբազան Տէր,

Ըստ որում Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Կրօն. Ժողովոյ պաշտօնն ու իրաւասութիւնը համայն Թուրքիաբնակ Հայոց վերայ կը տարածուի, ըստ որում զուտ կրօնական խնդրոց և Ազգային խառն գործոց վարչութեան պաշտօնն ունի, և ըստ որում թէ՛ առանձինն և թէ՛ ի խառն Ժողովի անդ դատաւորական իշխանութիւն ունի, միաձայնութեամբ կ'որոշէ Եկեղ. Համագումար Ժողովն, որ հաստատեն եկեղեցական կանոնաց՝ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Կրօն. Ժողովոյն մէջ առ նուազն երեք եպիսկոպոսունք գտնուին։

Աւելորդ է ըսել, Սրբազան Տէր, այս օրինակ կազմեալ Կրօն. Ժողովը կ'ունենայ պատկառելի դիրք մը և կը լինի առաւել եւս ազդեցիկ և գործօն, ում պէտք ունի միշտ եկեղեցին և Ազգը, և որոյ կարեւորութիւնը Ձեր Բարձր Սրբազնութիւնն իսկ ա՛նչափ քաջ ըմբռնած է, որ մինչեւ իսկ քանիցս յայտարարած է յատենի Եկեղ. Համագումար Ժողովոյն։

Ի նկատի առնելով Եկեղ. Համագումար Ժողովն նաև զինքիր ընտրելեաց 42 եռապատիկ ցանկի, և տեսնելով՝ որ նոյն 42 թիւն, ներկայիս մէջ ի Կ. Պոլիս գտնուող եկեղեցականաց թուոյն հետ բաղդատմամբ ստուար թիւ մ'է, և տեսնելով՝ որ ինքիր է միշտ բանիբուն և ձեռնհաս եկեղեցականներէ պատրաստելու խնդիրն կառնուզիր լուծումն, այլ կրօն. Ժողովոյ մէջ բաւական թուով կամ գէթ երեք եպիսկոպոսունք գտնուելու դժուարութիւնն ինքնին կը բարձուի։

Եկեղ. Համագումար Ժողովն իւր սոյն որոշումն և դիտողութիւնքն ընդ նոսին կրօն. Ժողովոյ ընտրելեաց եռապատիկ ցանկը առաջի առնելով բարձր Սրբազնութեան ներկայացուցանեմ։

Մնայ յարգանօք

Ի դիմաց Եկեղ. Համագ. Ժողովոյ

Դիւան

Ատենադպիր Ատենապետ

21 փետր. 1884

Ի Պատր. Հայոց Կ. Պոլսոյ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

—o—

Ստամբուլ, 26 փետր. 1884

Սիրելիդ իմ Տ. Իւթիւճեան,

«Բողոք ի Ստամբուլէ» յօդուածոյս մէջ քանի մի կարեւոր վիպակներ սպրդեր են. կը փութամ ուղղել զանոնք։ Նոխոնյաբեկ լինել (Մոսկ., թիւ 3600, երրորդ երես, չորրորդ սիւնակ), պիտի ըլլայ Խոնյաբեկ լինել. — «Իսկ արդ մեր աշխարհաբարն շարունակ կը փոխուի» (թիւ 3601, երրորդ երես, սիւնակ առաջին), պիտի ըլլայ «Իսկ արդ մեր աշխարհաբարն շարունակ կը փոխուի և կը խանգարի». — «Ի Բաւելուածին պէտք է փնտռել զոյն» (թիւ 3602, երկրորդ երես, վեցերորդ սիւնակ), պիտի ըլլայ զոյն. — «2—3000 դաղղիերէն գրական և գիտական բառեր, բառական իմաստներ և ոճեր» (թիւ 3603, երրորդ երես, երրորդ սիւնակ), պիտի ըլլայ բառական. — «Անգլիացիք երբ կ'ըսեն թէ» (նոյն երես, հինգերորդ սիւնակ), պիտի ըլլայ «Անգլիացիք երբ կ'ըսեն». — «Բու Բրէբրէնդ» և այլն հատուածը (նոյն սիւնակ) այսպէս կարդալու է. «Բու Բրէբրէնդ եղբայր է Թրքաժողով, Թրքած, Թրքանամ և Թրքեմ բառերուն». — «Վարիւ անխիղճ հակառակորդ մը կրնայ յարձակիլ ձեր վրայ և ձեր բերնէն խլելու աշխատիլ» (թիւ 3604, երրորդ երես, չորրորդ սիւնակ), պէտք է կարդալ «Վարիւ անխիղճ հակառակորդ մը կրնայ յարձակիլ ձեր վրայ և ձեր հացին պատառը ձեր բերնէն կորզելու աշխատիլ»։

Կը ներէ՞ք որ համառօտիւ պատասխանեմ այն քանի մի դիտողութեան վերաբերեալ դատաստանական խնդրոց նկատմամբ, ինչպէս և վարչական զուտ կրօնական ծանրակշիռ խնդրոց վերաբերմամբ։ Կրօն. Ժողովը թէ՛ վարչական և թէ՛ դատաւորական այս հեղինակութիւնն ըստ կանոնաց և աւանդութեանց Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ ունենալու համար հարկ է որ Կրօն. Ժողովոյ կազմութիւնն ալ ըստ այն կանոնաց և աւանդութեանց լինի, այսինքն գէթ երեք եպիսկոպոսունք գտնուին Կրօն Ժողովոյ մէջ։ Ասի օրինական կարեւոր պարագայ մ'է, որ մինչեւ ցարդ յուշադրութենէ վրիպած և անտես եղած է, մինչդեռ քալ դիտէ Ձեր Սրբազնութիւն թէ եկեղեցական կանոնք բացորոշ կը տրամադրեն որ եպիսկոպոսի մը դատաստանը երեք եպիսկոպոսունք պէտք է տեսնեն։ Ասի եկեղեցւոյ կանոնական աւանդութիւնն է, որոյ անարատ և անխախտ պահպանութիւնը երաշխաւորած է Ազգ. Սահմանադրութիւնն իւր հիմնական սկզբանց 28րդ յօդուածովն։

Արդ՝ Սրբազան Տէր,

Ըստ որում Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Կրօն. Ժողովոյ պաշտօնն ու իրաւասութիւնը համայն Թուրքիաբնակ Հայոց վերայ կը տարածուի, ըստ որում զուտ կրօնական խնդրոց և Ազգային խառն գործոց վարչութեան պաշտօնն ունի, և ըստ որում թէ՛ առանձինն և թէ՛ ի խառն Ժողովի անդ դատաւորական իշխանութիւն ունի, միաձայնութեամբ կ'որոշէ Եկեղ. Համագումար Ժողովն, որ հաստատեն եկեղեցական կանոնաց՝ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Կրօն. Ժողովոյն մէջ առ նուազն երեք եպիսկոպոսունք գտնուին։

Աւելորդ է ըսել, Սրբազան Տէր, այս օրինակ կազմեալ Կրօն. Ժողովը կ'ունենայ պատկառելի դիրք մը և կը լինի առաւել եւս ազդեցիկ և գործօն, ում պէտք ունի միշտ եկեղեցին և Ազգը, և որոյ կարեւորութիւնը Ձեր Բարձր Սրբազնութիւնն իսկ ա՛նչափ քաջ ըմբռնած է, որ մինչեւ իսկ քանիցս յայտարարած է յատենի Եկեղ. Համագումար Ժողովոյն։

Ի նկատի առնելով Եկեղ. Համագումար Ժողովն նաև զինքիր ընտրելեաց 42 եռապատիկ ցանկի, և տեսնելով՝ որ նոյն 42 թիւն, ներկայիս մէջ ի Կ. Պոլիս գտնուող եկեղեցականաց թուոյն հետ բաղդատմամբ ստուար թիւ մ'է, և տեսնելով՝ որ ինքիր է միշտ բանիբուն և ձեռնհաս եկեղեցականներէ պատրաստութեան ցանկին, այս մասին ալ դիւրութիւն մը տալու համար՝ Եկեղ. Համագումար Ժողովը յայս նուազ եւս տարածից իւր քուէն նաև գաւառական առաջնորդաց և վանահարց վերայ։ Այս կերպով ոչ միայն ընտրելեաց ցանկին 42 ստուար թիւն՝ բանիբուն և ձեռնհաս եկեղեցականներէ պատրաստելու խնդիրն կառնուզիր լուծումն, այլ Կրօն. Ժողովոյ մէջ բաւական թուով կամ գէթ երեք եպիսկոպոսունք գտնուելու դժուարութիւնն ինքնին կը բարձուի։

Եկեղ. Համագումար Ժողովն իւր սոյն որոշումն և դիտողութիւնքն ընդ նոսին Կրօն. Ժողովոյ ընտրելեաց եռապատիկ ցանկը առաջի առնելով բարձր Սրբազնութեան ներկայացուցանեմ։

Մնայ յարգանօք

Ի դիմաց Եկեղ. Համագ. Ժողովոյ

Դիւան

Ատենադպիր Ատենապետ

21 փետր. 1884

Ի Պատր. Հայոց Կ. Պոլսոյ

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(96)

ԷՖԹՈՐ ՄԱԼՈՑ

—o—

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ

—==—

ՄԱՍՆ ԼԵՐԿՐՈՐԴ

9.

ՄԱՅՐ ՊԱՐՊԸՐԷՆ

———

անուշ հոտ մ'ունէր որ զիս կ'արբեցնէր. ամեն բան գեղեցիկ կ'երեւէր աչքիս։

Եւ այս արբեցութիւն Մաթիայի ալ աղդելով, նա ալ իր ծնած երկիրը կը վերադառնար. բայց, աւա՛ղ, երեւակայութեամբ միայն։

— Եկէ՛ Լուքա դաս, կ'ըսէր, ես ալ կրնամ աղուոր բաներ ցուցնել քեզ։

— Ելբոր էֆիէնէթը, Լիվն ու Պէնժամէնը տեսնենք, յետոյ Լուքա կ'երթա՛ք։

— Ստուգիւ կ'ուզե՞ս Լուքա գալ։

— Որովհետեւ դու ինձ հետ Մայր Պարպըրէնի տունը եկար, ես ալ քեզ հետ պիտի դամ մայրդ և Քրիսթինէ քոյրդ տեսնելու, զոր թեւերուս վրայ պիտի գրկեմ, եթէ չատ մեծցած չէ. իմ ալ քոյրս պիտի լինի։

— Ա՜հ, Ռէմի։

Եւ չկրցաւ աւելի խօսք ընել. այնչափ յուզեալ էր սիրտը։

Այսպէս խօսակցելով և մեծաքայլ երթալով, հասած էինք այն բլուրին վրայ որոյ կողէն կ'սկսի Շավանոն տանող պտուտաւոր ճանբան, Մայր Պարպըրէնի տան առջեւէն անցնելով։

Քանի մը քայլ մնացած էր այն սարաւանդակին որոյ վրայ նստելու հրաման խնդրած էի Վիթալիսէն՝ Մայր Պարպըրէնի տունը նայելու համար, զոր կը կարծէի թէ ոչ եւս պիտի տեսնէի յաւիտեան։

— Բռնէ կովին չուանն, ըսի Մաթիայի։

Եւ մէկ ոստմամբ սարաւանդակին վրայ ելայ. բան մը փոխուած չէր մեր ձորին մէջ. միշտ նոյն երեւոյթն ունէր. իւր ծառոց երկու փունջերուն միջեւ, Մայր Պարպըրէնի տանիքը տեսայ։

— Ի՞նչ եղար, հարցուց ինձ Մաթիա։

— Ահա՛, ահա՛։

Մօտս եկաւ, առանց սարաւանդակին վրայ ելնելու։

— Ցուցած կողմս նայէ, ըսի. ահա Մայր Պարպըրէնի տունը, ահա իմ տանձենիս, որոյ քովն էր իմ պարտէզս։

Մաթիա, որ ինձ պէս յիշողութեան աչքով չէր նայեր, մեծ բան մը չէր տեսներ, բայց բան մ'ալ չէր ըսեր։

Նոյն միջոցին փոքրիկ ծուխ մ'ելաւ Մայր Պարպըրէնի ծխանէն վեր, և որովհետեւ հով չկար, ուղղակի օդին մէջ ելաւ բլուրին կողմն ի վեր։

— Մայր Պարպըրէն տունն է, ըսի։

Թեթեւ հով մը՝ ծառերուն մէջէն անցնելով՝ ծուխին սիւնակը կոտրեց և մեր կողմը բերաւ. ծուխը կաղնոյ տերեւ կը հոտէր։

Ցանկամ յանկարծ աչերս արտասուքով լցան, և սարաւանդակէն վար ցատկելով, համբուրեցի Մաթիա։ Քաբի վրան նետուելով, զայն ալ թեւերուս մէջ առի և համբուրեցի։

— Շուտով իջնենք, ըսի։

— Եթէ Մայր Պարպըրէն տունն է, ինչպէս պիտի կարդադրենք մեր անակնկալն, հարցուց Մաթիա։

— Դու միայնակ ներս կը մտնես, և կ'ըսես թէ իշխանին կողմէ կով մը բերած ես իրեն. երբոր հարցունէ քեզ թէ ո՞վ է այդ իշխանն, ես երեւան կ'ելնեմ։

— Ո՛րչափ ցաւալի է որ չենք կրնար նուագածելով ներս մտնել. ի՞նչ աղուոր բան կը լիներ։

— Խենդութիւն պէտք չէ, Մաթիա։

— Անհոգ եղիր. ես նորէն սկսելու փափաք չունիմ. բայց տարակոյս չունիմ որ եթէ մեր վարձուն կովը նուագածութենէ ախորժէր, նուագածութեամբ մտնելիս գէշ չէր լիներ։

Երբոր ճանբուն արմուկներէն մին հասանք, որ ճշդիւ Մայր Պարպըրէնի տանը վրայ կը նայէր, ճերմակ գդակ մը երեւցաւ բակին մէջ. Մայր Պարպըրէն էր, որ պարտէզին դուռը բանալով՝ դուրս ելաւ, և գիւղին կողմն ուղղուեցաւ։

Կանգ առնելով ցոյց տուի զայն Մաթիայի։

— Ահա կ'երթայ, ըսաւ, և մեր անակնկա՞լը։

— Ուրիշ հնարք մը պէտք է խորհինք։

— Ի՞նչ հնարք։

— Չեմ գիտեր։

— Արդեօք կոչե՞ս զինը։

Այս առաջարկ թելադրեց զիս, սակայն դէմ կեցայ. քանի ամսէ ի վեր կը խորհէի անակնկալ բան մ'ընել, ուստի չէի կրնար յանկարծ հրաժարիլ այդ սիրելի գաղափարէս։

Շատ չանցած իմ վաղէմի տանս պարտէզին դրան առջեւ հասանք, և ներս մտանք՝ ինչպէս որ ժամանակաւ կը մտնէի։

Մայր Պարպըրէն սովորութիւն չունէր տան ներսի դուռը բանալով կղպելու, ուստի կրնայինք ներս մտնել. բայց նախ պէտք էր մեր կովը ախոռը դնել։ Ուզեցի երթալ նայիլ թէ ի՞նչ վիճակի մէջ էր ախոռն, և տեսայ որ իւր առջի վիճակին մէջ էր, և միայն փայտի տրցակներով լի։ Կոչեցի Մաթիա և կովը մտուրին առջեւ կապելէ յետոյ, փայտի տրցակներն ախոռին մէկ անկիւնը կուտեցինք, որ երկար չտեւեց, որովհետեւ Մայր Պարպըրէնի փայտի պաշարը շատ առատ չէր։

— Այժմ, տունէն ներս մտնենք, ըսի Մաթիայի։

Ես վառարանին առջեւ նստիմ, որպէս զի Մայր Պարպըրէն զիս հոն դտնէ. երբոր պարտէզին դրան բացուելուն ճռինչը լսես, իսկոյն անկողնին ետեւը մտիր պահուըտէ Քաբիի հետ, որպէս զի մինակ զիս տեսնէ։

Գործն այսպէս կարդադրելէ յետոյ, տունէն ներս մտանք, և ես դնացի նստայ վառարանին քով, այն տեղն՝ ուր այնչափ ձմրան երեկոյներ անցուցած էի. որովհետեւ չէի կրնար երկարն մաղերս կտրել, զգեստիս օձիքին տակը ծածկեցի, և կծկելով պզտիկցուցի զիս, որպէս զի հնար եղածին չափ նմանիմ Մայր Պարպըրէնի փոքրիկ Ռէմիին։

Նստած տեղէս կը տեսնէի պարտէզին դուռը, ուստի երկիւղ չունէինք թէ Մայր Պարպըրէն կրնար յանկարծակի մեզ կոխել։

Այսպէս զետեղուելէ յետոյ, չուրջս նայեցայ։ Այնպէս թուեցաւ ինձ թէ առջի օրը մեկնած էի տունէն։ բան մը փոխուած չէր, ամեն բան նոյն տեղն էր, մինչեւ իսկ այն թուղթն՝ որ իմ կոտրած մէկ ապակիս վրայ փակցուած էր, փոխուած չէր, թէեւ վերջին ծայրը ծխոտած ու դեղնած։

Եթէ նստած տեղէս ելնելու համարձակէի, ամեն բան մօտէն տեսնելու բերկրութիւնը պիտի ունենայի. բայց որովհետեւ Մայր Պարպըրէն կրնար վայրկեան վրայ դալ, պէտք էր որ նստած տեղս մնալով սպասէի։

Ցանկարծ ճերմակ գդակ մը տեսայ, միանգամայն պարտէզին դուռը ճռնչեց։

— Շուտով պահուըտէ, ըսի Մաթիայի։

Զիս կրցածիս չափ պզտիկցուցի։

Դուռը բացուեցաւ. սեմին վրայէն Մայր Պարպըրէն զիս տեսաւ։

— Ո՞վ է ան, հարցուց։

Առանց պատասխանելու իրեն նայեցայ, նա ալ ինձ նայեցաւ։

Ցանկարծ ձեռքերը դողալով շարժեցան։

(Շարունակելի)

զութեանց զրոս հարկ համարեր էք նշանակել սատ և անդ ի սորև յօդուածոյս։ Կ'ըսէք թէ գրաբար լեզուի կանոնաց դէմ մեղանչած եմ, ուղղականն իբրև հոյցական գործածելով։ «Կարդացա՞ծ ես Մարենաթց բոլոր տպագրեալ մատենագրութիւնը», վոխանակ ըսելու մատենագրութիւնները։ Կ'ըսէք դարձեալ որ կարի անպատշաճ է աշխարհաբար բայի խնդիր տալս գրաբար հոբար բայի խնդիր տալս գրաբար հոլով, զոր օրինակ. «Ըլլայ ի վանականաց, ըլլայ յաշխարհականաց»։ Բայ ակէ՝ վեց թերքաբանութիւն (թուրքաբանութիւն) իմ երեսս կը զարնէք։ 1. Իմ արիւնս ուժան չեմ ծախեր։ 2. Պէ՞տք էր որ խղդելու աշխատիր իմ բառարանս։ 3. Խօսքըս ամօթ։ 4. Գեռնոյ տակ անցունել։ 5. Ես մեքենայ-թարգմանիներ յառաջ բերելու համար, չէ որ տասնուչորս տարի աշխատած եմ։ 6. Անցողակի ըսած գանուիմ։ Ընծանօթ ոմն կը հարցունէ ինձ թէ տաճկերէն չե՞ն նաև «երեսս զարկ իմ բառագրոցս սխալներն» (Եր-ալ տրմէ) և «եթէ չես ուզեր փորձանքի պատահիլ» (դէլյա օղրամէ)։

Շնորհակալ եմ։ սիրելի բարեկամ, ձեր խստութեանն որ յիշեցուց ինձ իմաստնոյն խօսքը։ «Լաւն հարուածք բարեկամի քան զկամակար համբոյրս թշնամւոյ»։ Կը սիրեմ նաև ձեր անկեղծութիւնը, վասն զի ես իսկ պարզ և անկեղծ մարդ եմ։ բայց կը պարտուրիմ յայտնելու որ ձեր դիտողութիւնքն չիրցին զիս համոզել։ Մարենաթցոց-Բին-ի յոգնակի ուղղական և Մարենաթցոց-Բին-ներ յոգնակի հայցական՝ նման կը գտնեմ՝ այն շինծու խըստութեան՝ որով ոմանք Աբուլեսատ և Արհեսատ բառերն կ'ուզեն մէկմէկէ զանազանել։ Աբուլեսատ դաղղիերէն ա՝, Արհեսատ դաղղիերէն դէրէ։ Եթէ «կարդացա՞ծ ես նախնեաց մատենագրութիւնը» սխալ է, ապա ուրեմն սխալ են նաև հին հեղինակաց հետեւեալ ամէն օրինակները։ «Յաւելցոյց զՆէ՛ փափուկ օրիորդին։ զիւր ջրէ՛ կազմեր։ զդիշերոյն ապրեր։ չհամարէր թշնամանս։ կացի հաստատուն ճէ՛ բէ։ եկեղեցւոյ։ մրրկեալ ալէ՛ թշնամին ինձ յարուցանէ»։ (տես լիով ի Զրդ. Քեր. Հ. Արսենի Բագրատունւոյ, յօդ. 101, 1146, և ի Քեն. Քեր. Հ. Արսենի Այտընեան, երես 78, ծան. 34)։ Զուրցեցի գրել «կարդացա՞ծ ես նախնեաց զմատենագրութիւնքը», կամ «կարդացա՞ծ ես զնախնեաց մատենագրութիւնքը», վասն զի առաջինն խորթ է, և երկրորդը դժուարահնչիւն։ իսկ «ընթերցեաՀ ի՞ցէ քո զմատենագրութիւնս նախնեաց» գրելով՝ այժմու աշխարհաբարին սովորական ոճէն բոլորովին պիտի օտարանայի։ Նոյնպէս անպատշաճութիւն չեմ գտներ «ըլլայ ի վանականաց, ըլլայ յաշխարհականաց» հատուածին մէջ։ արդարև հնար էր ուրիշ կերպով ըսել «եթէ ի վանականաց և եթէ յաշխարհականաց», բայց առաջինն իւր կէս աշխարհաբար կէս գրաբար ձեւովն կրնայ ներուիլ կարծեմ։ բազում օրինակներ կը բերէի նմանազդի հատուածոց, եթէ պարապ ունենայի ընդարձակ յօդուած գրելու (*)։

Դալով վեց թուրքաբանութեանց, կը ցաւիմ որ յայտմ եւս ըստ ամենայնի ձեր կարծիքէն չեմ։ Առաջինն «իմ արիւնս ուժան չեմ ծախեր», այնչափ թուրքերէն է, որչափ գաղղիերէն, որչափ հայերէն։ փոխաբերական ձեւ մ'է և դիւրաւ կը հասկցուի որ և իցէ լեզուէ։ Դաղղիացին կ'ըսէ, վնասը չեման սա էէ, Հայն կրնայ ըսել «վաճառել մեծադէնի գիւր կեանս», և աշխարհաբար «իւր կեանքը կամ իւր արիւնը սուղ ծախել»։ Բայց ըսէք Հայու մը որ բոլորովին անդէտ է դաղղիերէն լեզուի։ «Ղպահովութիւնք իրենց տարակայութեամբ կը փայլին»։ Թարգմանեցէք զնոյն ի լեզու Թուրքաց և ըսէք Թուրքի մը որ գաղղիերէնի բնաւ ծանօթութիւն չունի։ եթէ Հայն և Թուրքն ապշութեամբ ձեր երեսը չնային, յայնժամ կոչեցէք զիս բալաղկոտ։ —«Խղդելու աշխատել» ուն թուրքաբանութեան յորում ըլլալը չնշմարեցի։ — «Խօսքըս ամօթ» ոչ այնչափ թուրքերէն է, որչափ ռամիկ։ միտ դիք կ'ազչեմ որ ամբողջ այն հատուածոյն ռամիկ ձեւ տուած եմ, և դիտմամբ։ ընդէ՞ր, պիտի հարցունէք։ այս՝ խնդիր է ճաշակի։ —«Գեռնոյ տակ անցունել» Հայ է և հարազատ Հայ։ հինգերորդ դարէն ունինք «Ընդ գետին տանել», որոյ աշխարհիկ թարգմանութիւնն է «Գեռնոյ տակ անցունել»։ ունինք դարձեալ նոյն դարէն «Ընդ գետին մտանել, Ընդ գետին երթալ», որոց աշխարհաբար թարգմանութիւնն է «Գեռտինն անցնիլ»։ Թերեւս օր մը աշխարհիկ լեզուն վերցնէ «ընդ գետին տանել» խորին գրաբարն, բայց զարդիս տարաժամ թուի ինձ։ —Մի այն հինգերորդ և վեցերորդ թուրքաբանութեանց մասին՝ փոքր ինչ իրաւունք կու տամ ձեզ։ մարթ էր հինգերորդին լաւագոյն հայցի ձեւ մը տալ, բայց առաւել աղդու, չդիտեմ։

Դուք շատ մեծ խստութեամբ կը դատէք զիս, սիրելի բարեկամ։ Արիստարքոս ինքնին կարծեմ կը նեղէր ինձ, մտածելով թէ հապճեպիւ և «բուռն բորբոքմամբ» դրեալ ընդարձակ յօդուածէ անբստգիտ ոճ կրնայ չպահանջուիլ։ յունուար ամսու 22 ին ընդունեցայ այն Մարենները որ կը բովանդակէին Տ. Նուպարեանի Յայտարարութիւնը։ 29 ին յանձնեցի Բողոքս Ստորհոլմի Թղթատան։ Նման այն Հրէից որ մի և նոյն ժամանակ թէ՛ երուսաղեմի պարիսպները կը կանգնէին և թէ՛ թշնամեաց յարձակմունքը կը վանէին, ես եւս մի և նոյն ժամանակ Բառարանիս վերջին երեսները դրեցի և սաստիկ յարձակման դիմակալ եղայ։ Ձեմ դանդատիր ձեզ դէմ որ աշխարհաբարի խոչոր-դոյն սխալներուն և Թուրքաբանութեանց վրայ դիտողութիւն չեք ըներ, և իմ գրութեանս փոքրիկ շիւղերն կը կրկտէք։ դուք անկեղծութեամբ գործեցիք, անոր համար ձեր քննադատութիւնն չվշտացուց զիս։ Իսկ անծանօթին որ կը հարցունէ թէ տաճկերէն չե՞ն «երեսը զարնել» և «փորձանքի պատահիլ», կը պատասխանեմ ապահովապէս։ Ո՛չ։ Թող փնտռէ փ. Բիւզանդայ 31 երեսը «Ցանդիմանութեամբ յերեսս հարկանել», և «Պատահեցուցանել զոք չարեաց» յԱռակս մխիթարայ Գոշի, երես 76։

Ակայն թողունք այս ամենը։ Բողոքոյս մէջ գրած եմ որ երեսուն տարիէ ի վեր հայերէն և դաղղիերէն կ'ուսանիմ, և տակաւին չեմ համարձակիր կոչել զիս հայերենագէտ և դաղղիերենագէտ։ Բան զայս աւելի ի՞նչ կրնայի ըսել իմ չափաւորութիւնս հասկցնելու համար։ Ինչո՞ւ նման այն գրագիտին որ տարապայման գովասանութեամբ կոչեց զիս «Հայ լեզուի աշխարհակալ», դուք ալ կը գրէք թէ «Նորայր ֆաջհմոտ է հայերէն լեզուի, բայց դժբախտաբար իւր աշխարհաբարն արդի աշխարհաբարներու գեղեցկագոյնն չէ, և չենք գիտեր թէ Բոչալի՞ց լեզուին կարգը դասելու է զայն, թէ վանականաց, թէ կ. Պոլսոյ գրագիտաց»։ Իմ խիղճս կը վկայէ թէ այնչափ պիղծ հայերէն չեմ գրեր որ դուք իրաւունք ունենաք Բոչայերէնի մէջ փնտռելու անոր նմանը։ Ուրախ եմ որ ձեր խիղճն ևս կը թելադրէ ձեզ եւ առնուլ այդ կարի անարդար դատաստանն և կը խոստովանիք թէ «Նորայրի աշխարհաբարն կոկիկ է, և կրնայ օրինակ ըլլալ շատերու»։ Քա՛ւ լիցի։ Հայ մանկանն պէտք չունի իմ աշխարհաբարիս։ չեն պակսիր Ազգին մէջ ընտիր աշխարհաբար գրողներ։ Եթէ ապագայ սերունդք պիտի ճանաչեն իմ անունս, ոչ իբր թարգմանիչ և ոչ իբր մատենագիր պիտի երեւնամ ես անոնց։ ա՛յլ է իմ մասնագիտութիւնս, ա՛յլ է իմ կոչումս։ բայց աւա՜ղ բախդին։ բազում տարիներէ ի վեր գլուխս պատէ պատ կը զարնեմ, սիրտս կ'ապրունի ամէն անգամ երբ կը մտածեմ թէ նախնեաց ձեռագիրները ցեց և ուտիճ կրնան վայելել, բայց ոչ ես։ կը փափաքիմ ձեռնարկել հսկայական աշխատութեան, կ'անցնին տարիներ, ցեցերու խնայածը հրդեհն լափել կը սպառնայ, կը հատնի իմ զօրութիւնս, կը չիջանի իմ խանդս, և զիս հասկըցող, և ինծի ձեռն կարկառող ո՞չ ոք, ո՞չ ոք, ո՞չ ոք։։։ Ո՞ւր տարին զիս սրտցաւութիւն և յուսահատութիւն։ դառնանք մեր նիւթոյն։

Եթէ ես, սիրելիդ իմ Տ. Իւթիւճեան, քննէի Տ. Նուպարեանի աշխարհաբարը այնու մանրադիտաւ որով դուք զննած որոնած էք իմ Բողոքս, ոչ վեց, այլ տասներկու Մարենը կը լեցնէիք իմ գրութեամբս։ Յայտ եղերելի է Տ. Նուպարեան որ կը պանծայ իբրեւ հմուտ Հայ լեզուի բովանդակ ճոխութեան, և իւր հայերէնն տգեղ խառնուրդ մ'է տաճկերէնի և դաղղիերէնի։ Մինչդեռ դուք, մինչդեռ ես, ջանադիր ենք սրբելու աշխարհաբարի խանդարմունքը։ նա դոգցես կամաւ նորանոր խանդարմունք կ'աւելցնէ. 1884ի աշխարհաբարը կը ճգնի վերադարձունել Դեղ չենաց և Դիրոյ Բիւզանդեանի աշխարհաբարին։ մենք յառաջ կ'երթանք, նա յետս յետս կը սողայ։ Դրէք կ'աղաչեմ ձեր կշռոց մէկ նժարը իմ հինգերորդ և վեցերորդ թուրքաբանութիւնքս, և միւս նժարը դրէք հետեւեալները։ 1. Բահքարը ձգել։ 2. ձայնը քաշել։ 3. թիակ քաշել։ 4. դժուարութիւն, ցաւ քաշել։ 5. պատուական քուն մը քաշել։ 6. նուագ կանչել (Ռէ-բէ՛- ղաղբմէ)։ 7. ծափահարութիւն մ'է սկսաւ։ 8. զի՞ս մի կը փնտռես։ 9. Նայող նայողի ըլլալ։ 10. բաշխել (պաղբաշմէ)։ 11. աղէկ ա՛։ 12. մտրակներէն հատ մը։ 13. բանի մը չդար։ 14. բանդ բուսած է։ 15. սուրբ Յովհաննու տօնի պաքլավաներ։ և այլ անբաւ չհայ բառեր և ոճեր, զորս ժողովեցի քթոց քթոց։ Ո՞ր պարտիզն են այս ծաղիկները, պիտի հարցունէք զարմանօք։ անխռով եղիք։ ոչ Բաղրատունւոյ և ոչ Հիւրմիւզեանի անպիծ աշխարհաբար գրութիւններէն, այլ ի թարգմանութենէ մեր ժամանակակից անձի մը որ կը չփանայ հռչակելով թէ հայերէնի բոլոր հարստութիւնքն և սեթեւեթքն՝ իւր բառարանին մէջ են։ Ազգասիրիկ Տ. Նուպարեանի անմման հայերէնն, ահաւասիկ իւր Ֆրանսերէն–Հայ աշխարհիկ բառարանն։ Իրաւունք ունիք զիս մեղադրելու, սիրելի բարեկամ, որ «բուռն բորբոքմամբ» գրած եմ իմ Բողոքս. փոխանակ տղու պէս արտասուելու, պէտք էր ծիծաղէի. փոխանակ խարազանի գնդասեղ մը միայն բաւական էր ինձ, զի Տ. Նուպարեան ոչ այլ ինչ է եթէ ոչ ահագին փամփուշտ։ Ընդ հուպ պիտի հրատարակեմ իմ քննադատութիւնս Տ. Նուպարեանի Նորոյ-Տամ Բուլլէ թարգմանութեան, և համայն Ազգն պիտի տեսնէ թէ Տ. Նուպարեան ո՛ր աստիճանի հայերէն գիտէ և ո՛ր աստիճանի դաղղիերէն։

Խնդրելով, սիրելի բարեկամ, որ հաճիք հրատարակել զայս նամակ Ձեր պատուական թերթի մէջ ի չինութիւն մտաց ազգայնոց, մնամ մտերմական ողջոյններով

Ձերդ

ՆՈՐԱՑՐ Ն. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

(*) Մարենաթցոց-Բին-ի յոգնակի ուղղական եւ մարենաթցոց-Բիններ յոգնակի հայցական երբեք չեն նմանիր այն շինծու խրութեան, զոր կը յիշեցնէ մեզ մեր Պատ. բարեկամը, զի աշխարհաբարի մէջ թէեւ ուղղականն եւ հայցականը նոյն են, բայց գրաբարի մէջ ո՛չ։ Նոյնպէս չեմք կրնար իրրեւ կանոն ընդունիլ այն արտուղութիւնները կամ աւելի ճիշդ է ըսել, այն վրիպակներն, որք ընդօրինակութենէ յառաջ եկած կը թուին։ Օրինակի համար, «Կացի հաստատուն Ղէ՛բէ՛ եկեղեցւոյ» խօսքին մէջ Ղէ՛բէ՛ յոգնակի հայցականը կատարեալ սխալ մ'է ընդօրինակութենէ զոյացած կամ տգիտութենէ յառաջ եկած։ Միթէ նախնեաց գործածած լինելէն կրնա՞յ հետեւիլ թէ մեք եւս կրնանք գործածել անխտիր։ Աւելորդ չեմք համարիր դիտել տալ սա՝ թէ աշխարհաբարն ալ երբեմն գրաբարին յոգնակի ուղղականն իբրեւ հայցական կը գործածէ, եւ յոգնակի ուղղականը կը հոլովէ աշխարհաբարի հոլովմանց ձեւով, բայց այն բառերու մէջ միայն, որք անեզական են եւ որոց գրաբար հոլովմանց գործածութենէ կրնան չփոթութիւնք ծագիլ։ օրինակի համար, «Ոտքը կը բերեն» կ'ըսենք մէկ ոտքի համար։ «Ոտները կամ ոտքերը կտրեցին», երկու ոտքերու համար։ «Աչքը կը ցաւի» մէկ աչքին համար, «Աչքերը կը ցաւին» երկու աչաց համար։ Գալով մեր նշանակած թրքաբանութեանց, մեր նպատակն ուրիշ բան չէր, բայց միայն ցոյց տալ թէ, Տ. Նորայր ինք իսկ զերծ չէ ի կիր առնէ ինչ որ խստիւ կը դատապարտէր։ Ծ. Խ.

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ

—o—

ԴԱՍ Ը.

ՀՈՂԵՐՈՒՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆ

Հող մը որչափ լաւ պարարտուած, այնչափ բուսոց յաջողութիւնը կ'ապահովէ.

Նախորդ դասերով ուսանք թէ բոյսերն հողէն եւ օդէն կը քաղեն իրենց սնունդն։ Հողը գործարան մ'է. որչափ որ հողը բուսոց սննդեան կարեւոր չորս գլխաւոր տարրերով հարստացնենք, այնչափ կրնան արտադրել։ քննեցինք հողի բնական թերութիւններն եւ զանոնք ուղղող դարմաններն, տեսանք թէ բոյսերն ինչպէս ծնունդ կ'առնուն, կը սնանին, կ'աճին, կ'արգասաւորին եւն. այս ամեն նախապայմաններ էին զմեզ բուսոց մշակութեան ուսման պատրաստելու համար. արդ, ժամ է որ ակսիմք սովորիլ թէ՝ ինչպէս պատրաստելու է հողերն, ինչպէս ցանելու է, ինչ իրենք նամքներ տալու է մինչեւ կութքի ժամանակ, ինչպէս քաղելու է, եւ վերջապէս բերքերն ինչպէս պատրաստելու է սնդեան եւ կամ վաճառականութեան նուիրելու համար։

* * *

Հողերը մշակելու համար կը պատրաստեն զանոնք հերկելով, նշտարակելով, ցաքանելով եւ լողելով, զորս պիտի քննեմք մի առ մի։

ՀԵՐԿԵԼ. — Հերկն երեք նպատակ ունի. հողը կակղցնել, պարունակեալ մթնոլորտը փոխել, եւ հողը դառցնել։

Կակղութիւն՝ շնորհիւ հատերը դիւրութեամբ հողին մէջ կը թաղուին, կը ծլին, արմատ կ'արձակեն եւ կ'աճին. խոնաւութիւն, լոյս, ջերմութիւն եւ օդ դիւրութեամբ կրնան թափանցել, որք անհրաժեշտ են հատերու ծլելուն եւ արմատոց ապրելուն։

Կակուղցած խաւի խորութիւնը՝ ցանուելիք բուսոց արմատոց համեմատական ըլլալու է։ Ցորենագղիներն՝ որոց արմատն հողի վերին մակերեւոյթը կը դրաւէ, 10—12 հարիւրորդամէթր խորութիւն բաւ է. իսկ ճակընդեղի, ստեպղինի, շողգամի, գետնախնձորի եւ այլ նմանօրինակ բուսոց համար 20էն մինչ 30 հարիւրորդամէթր խորութիւն հարկ է, որպէս զի արմատները կարողանան ածիլ։

Հողը դառցնելով, վերին մակերեւոյթը, որ մթնոլորտի ազդեցութեամբ պարարտացած է դառնալով՝ արմատոց սննդեան կը ծառայէ, եւ ստորին խաւը վեր գալով կրկին կը պարարտանայ։ Պէտք է որ արօրն հողը շերտ շերտ կտրէ եւ դառցնէ, ինչպէս կընեն Եւրոպական արօրները, շնորհիւ շրջելի կամ ականջ (վեռսուառ) անուանեալ ոլորակաձեւ երկաթեայ կամ փայտէ մասովն, որ արօրին մէկ կողմը գտնուելով հողի շերտերը կը դառցնէ։

Մեր երկրի նահապետական արօրներու սմանք շրջող չունին, եւ այլք մի սկզբնական ձեւի տակ՝ չեն կընար հող հողն ըստ օրինի դառցնել։ այս մեթոտով հողի միայն արտաքին մակերեւոյթը մթնոլորտի ազդեցութեամբ կը պարարտանայ, իսկ ներքին խաւը միշտ ամուրի կը մնայ։

Հող մը որ դեռ մշակուած չէ եւ կամ մի փոքրիկ խորութեամբ՝ զայն անմիջապէս մեծ խորութեամբ մշակելը վնասակար է, զի հողի վերին պարարտ մասը վար գալով եւ վարի աբեւ չտեսած ամուրի խաւը վեր ելնելով անդ ցանուած բուսոց մնդեան բոլորովին անյարմար է, որոյ համար մինչ լաւ կը համարուի փոքր առ փոքր խորութիւնն աւելցնել, մատակարարուած աղբի քանակութեան համեմատաբար։

Տորոն, ջրուռի, հմոլ եւ այլ նըմանօրինակ տունկերն՝ որոնց արմատներն հողի խորերը կը թափանցեն, մեծ խորութեամբ հողի խաւը չդառցնելու համար՝ հերկելու ատեն ակօսները բանալով յատակը ձեռքի բրիչներով եւ կամ դանդաղ ձիաձիգ գործիքներով կը քարքրեն առանց դարձնելու, որպէս զի արմատները կարողանան դիւրութեամբ տարածուիլ։

Մինչդեռ փոխելով, անդ բնակեալ արմատոց շնչառութեամբ ածխային թթուով ապականուած եւ բուսոց կենաց անյարմար օդը կենդանի օդով կը նորոգուի։

Այնպէս հերկելու է, որ կարելի եղածին չափ շատ օդ պարունակէ հատերու ծլարձակութեան, արմատոց կենաց եւ շնչառութեան աւելի նպաստաւոր ըլլալու համար, որպէս զի հողն հերկելէ վերջ աւելի մեծ քանակութեամբ օդ պարունակէ, պէտք է որ հողի շերտերը 45 աստիճանի անկիւն մը ձեւացնեն, եւ որոյ համար շերտերու լայնութիւնը խորութեան հետ այնպէս համեմատելու են, ինչպէս 1 առ 1,41 եւ կամ ասոր մօտ։

Գիտնեմք այժմ թէ հող մը քանի՞ անգամ հերկելու է, ե՞րբ հերկելու է եւ ի՞նչ գործիքով։

Հերկի ժամանակը։ Աւազուտ հողերը մէկ անգամ հերկելով ընդհանրապէս կը կակուղնան. բայց կաւային կարծր հողերու համար հարկ է 2—3 անգամ հերկել տարբեր ուղղութեամբ, այսինքն երկրորդ հերկի ուղղութիւնն առաջինին ուղղահայեաց։

Հող մը հերկելէն առ նուազն 20—30 օրէն վերջ միայն պէտք է երկրորդ անգամ հերկել, որպէս զի ստորին խաւէն վեր ելած հողը ժամանակ ունենայ պարարտանալու։

Կան բոյսեր՝ որք աւելի կակղութիւն կը պահանջեն, որպէս ճակընդեղը, կանեփը, ծխախոտն եւայլն։

Հերկելը-ժամանակ։ Միշտ լաւ է հերկէն առ նուազն 2—3 շաբաթ վերջը միայն ցանել։ Ամառն եւ կամ աշունին սկիզբը կը հերկեն աշնան ցանուելիք հողերն. աշունին կը հերկեն գարնան ցանուելիք հողերն եւ կամ գարունին երկրորդ անգամ հերկուելիքները։ Կաւային կարծր հողերը լաւ է աշունին հերկելով օդի ազդեցութեան տակ ձրգել. ձմեռը կաւի ծակոտիքներուն մէջ պարունակեալ ջուրը սառելով, կ'ընդլայնի եւ կաւը կը փչրի, եւ այսպէս գարունին մէկ հերկով, նշտարակելով (սքառիֆիչէ) եւ ցաքանելով կը կակղնան։ Գարունին կը հերկեն գարնան ցանելիքներն։

Աբօր կ'անուանեն հերկելու գործին, որ երեք կարգի կը բաժնուի։

Ա. Պարզ արօր առանց անիւի (ա՛ռէռ), որոյ մէկ օրինակն է մեր երկրի արօրներն, որք իրենց պաշտօնը լաւ կատարելու համար շրջող անուանեալ մասը չունին, եւ կամ անյարմար ձեւով՝ որով հողը կը կակուղցնեն առանց լաւ դառցնելու։

Բ. Պարզ արօր՝ անիւաւոր, աւելի դիւրին գործածելու համար։

Գ. Բաղմախոփ արօրներ, որ երկու երեք կամ աւելի իրարու քով միացած արօրներէ կը բաղկանան, եւ այսպէս երկու երեք ակօսներ ի միասին կը բանան։

— Լաւ արօրներն իրենց առաջը դանակ մ'ունին, որ հողը ճեղքելով՝ խոփի գործողութիւնը կը դիւրացնէ։ Արօրներն մեր երկրի մէջ եղերու ուժով կը հերկեն. Եւրոպայի մէջ շատ անգամ ձիեր ալ կը գործածեն. շոգեշարժ մեքենայով գործող արօրներ ալ կան. փորձեցին իսկ եղեքտրական ուժով եւ յաջողեցան տափարակ հողերու վրայ. բայց աւելորդ է խօսիլ սոցա վրայ, զի բաւ է որ առ այժմ եղեր ունենայինք հերկելու համար։

Հերկի ոճիչ նպատակ. — Հերկն կը գործածուի ոչ միայն հողերը մշակութեան պատրաստելու համար, այլ նաեւ հողի ստորին խաւերն վերինին հետ խառնելով՝ հողերու ֆիզիկական յատկութիւններն ուղղելու համար։ հողին վրայ գտնուած նիւթերն՝ կաւ, աւազ, կիր, կրաքար եւն, հողի մատակարարուած աղին եւ այլ պարարտացուցիչ նիւթեր, հողին հետ խառնելու համար։ Հերկն երբեմն հատերը ամբողջ ալ կը գործածուի (տես Դաս Թ)։ Մասնաւոր տունկերու սերմերն ակօսին մէջ կը շարեն, եւ յաջորդ հողի շերտն զայն կը ծածկէ, եւ այսպէս շարունակաբար որպէս դեռնախնձոր։

ՆՇՏԱՐԱԿԵԼ. (սքառիֆիչէ). — Նշտարակ կ'անուանուի գործի մը որ 9էն մինչ 12 ճիրաններ ունի, որք իրբ խոփ հողին մէջ մտնելով զայն կը ճեղքեն եւ կը կակղցնեն առանց հողն դառցնելու. սովաւ հողն 8—12 հարիւրորդամէթր խորութեամբ կը կակղնայ. սորա արդիւնքն նման է մեր երկրի արօրներու արդեանց զի կը կակղցընեն առանց հողն դառցնելու։

Երբեմն արօրի տեղ կը գործածեն, երբ ուզուի մի քիչ խորութեամբ միայն հողը կակղցնել, որպէս ցորենազգիներու համար, մանաւանդ երբ այդ հողեր նախորդ տարին լաւ հերկուած եւ կակղցած են արմատական տունկերու համար։

Երբեմն ցանելէ վերջ նշտարակելով հատերը կը թաղեն։

Հողն հերկելէ վերջ՝ նորա մնասակար խոտերն որպէս սեղ (շիէնտան), նշտարակելով կը հանեն եւ կ'այրեն։

Կարծր հողերն հերկելէ վերջ, քանիցս նշտարակելով կոչտերն կը փչրին եւ վերին մասն կը կակղնան։

ՑԱՔԱՆԵԼ (հէռսէ)։ —Հողն հերկելէ վերջ զայն կը ցաքանեն, որով 3—4 հարիւրորդամէթր խորութեամբ հողի մակերեւոյթը կը կակղցունէ, արտաքին մակերեւոյթը կը հարթէ։

Լաւ ցաքանի մը ամեն մէկ ակռաները պարտին յատուկ գծեր գծել եւ իրարմէ մի եւ նոյն հեռաւորութեամբ։

Ցաքանը կը գործածուի հատերն հողին մէջ թաղելու եւ բուսոց զանազան խնամքներ տալու համար զոր պիտի տեսնեմք։

ԼՈՂԵԼ. — Կարծր հողերու կոյտերը փչրելու համար զայնս կը լողեն։

Լողերը գլանաձեւ են։ Հին ատեն մէկ կտորէ կը բաղկանային, այժմ ըսկըսած են շատ մը մասերէ բաղկացընել, որով հողի բոլոր խորդուբորդութեանց հետեւելով, աւելի իրենց նպատակին կրնան ծառայել։

Լողն ուրիշ նպատակներու ալ կը գործածուի, զորս պիտի տեսնեմք։

Ցաջորդ դասի նիւթը պիտի ըլլայ սերմանումն։

Ն. ՏԱՂԱՒԱՐԵԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻԹԻՒՃԵԱՆ

— 120 —

— Ի՞նչ եղած է կոճակին մէկը։ Արդեօք գիշերն այրած չապկիս վրայ մոռցած եմ։ Բէռլաչէզի դամբարանին կամ կառքին մէջ կորուսած եմ։

Բնականաբար անպատասխանի կը մնային այս հարցումները։

— Ես աղէկ գիտեմ թէ չապկիս վրայէն հանեցի, ըսաւ բարձրաձայն։

— Գիտնալով հանդերձ՝ կը սխալիս, եւ ես ալ յոյժ նեղացած եմ որ իմ տուած կոճակներս աղէկ չես պահած։

— Է՛, սիրելիս, ես ալ նեղացած եմ, եւ արժէքին եռապատիկը կուտամ զայն գտնելու համար։ Թերեւս տեղ մը ինկած է։ Փնտռենք։

Օգթավի եւ Մորիս ննջարանը գնացին, ամեն կողմ փնտռեցին, գորգը մատ առ մատ զննեցին։

Բայց չգտան։

Մորիս այն աստիճան նեղացած էր որ Օգթավի ըսաւ անոր։

— Կարծեմ այդչափ վշտանալու հարկ չկայ։ Վերջապէս աննշան կորուստ մ'է որ կրնայ դիւրաւ դարմանուիլ։ Փարիզի մէջ շատ ոսկերիչներ կան։ Մէկի տեղ տասն հատ կրնայ զբաղուիլ։ Այժմ պէտք եղածն է գիտնալ թէ ուրիշ կոճակ մ'ունի՞ս։

— Ունիմ։

— Ի՞նչ տեսակ կոճակներ են։

— Սատափէ։

Օգթավի իւր դէմքն արհամարհոտ կերպիւ ծամածռեց։

— 117 —

եւ պարահանդէսներու տոմակներ կ'ունենար։

Մորիս վատօր հարստութիւն չունէր. ամսական մը կ'ընդունէր այնպիսի անձէ մը զոր մեր ընթերցողք դեռ չեն ճանչեր, եւ որ այս պատմութեան մէջ մեծ դեր ունի։

Մորիս խաղամոլ էր եւ բաղդն ալ միշտ յաջող։ այս սովորական շահերու շնորհիւ իւր եկումէն հաւասարակշռութիւնը կը պահէր։

Օգթավի կը սիրէր զՄորիս, իրեն նմաններուն տանէն լինին պէս, այսինքն զգայութեամբ եւ ոչ սրտով, քմահաճոյքով եւ ոչ սիրով։

Մորիս ալ զՕգթավի քմահաճոյքով կը սիրէր, մանաւանդ մտափառութեամբ, վասն զի Օգթավի ժամանակին նորաձեւութիւն մ'էր, վասն զի անոր գեղանի դէմքը, վայելչութիւնն ու պերճութիւնն իւր ինքնասիրութիւնը կը շոյեր, վասն զի անոր կառքը նստած՝ ի միասին կը պարտէին Պուլօնեի ծառաստանը, վասն զի վերջապէս անոր համար բնաւ ծախք չէր ըներ։

Այս երկու՝ թէեւ տարբեր աստիճանաւ՝ մանի եւ ապականեալ բնութեանց կապակցութիւնը բացարձակապէս տրամաբանական էր, եւ տարիէ մ'ի վեր կը շարունակուէր բազմաթիւ փոթորիկներէ ընդմիջուելով։

Օգթավի եւ Մորիս յաճախ կը կռուէին, զիրար կը թշնամանէին, իրարու մազէ կը քաշէին, եւ զիրար այլ եւս չտեսնելու համար երդումներ ընելով կը զատուէին, բայց հետեւեալ օրը վերստին իրարու կը մօտենային՝ յաւիտենական սիրոյ երդումներով։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ
Դրամագլուխ 1,852,000 Անգլ. ոսկի
Պահեստի դրամ 245,682 „ „

LONDON AND LANCASHIRE

ԼՕՆՏՕՆ ԵՒ ԼԱՆԳԱՇԱՅՐ

Սոյն ընկերութիւնն չափաւոր գիներով ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնայ ընդունիլ, Բերայի, Ղալաթիոյ, Պօլսոյ եւ մօտակայ գիւղերու մէջ, գիներու եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն առ

ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ ԻԹՈՒՐՔԻԱ
Ր. Ֆ. ԲԱՌԻԹ
Ղալաթիա, Հալաճեան խան 16—17
ԴԵՐ-ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ
Ց. ԱՍԼԱՆՈՒՐ
Կ. Պոլիս, Կամուրջի-գլուխ, Եէնի-Ճամի 32

Ժ. Տ. ԾԱՆԷԹՈՅԻ ՊԱՆՔԱՆ

Կը ծանուցուի հասարակութեան թէ մարտ 14ին վերջնականապէս պիտի կատարուի Սերպիական փոխառութեան արժեթղթոց վիճակահանութիւնն։ 150 թիւեր պիտի շահին. — Մեծ Բահիսն 100000 ֆր.

Ամբողջ շահուց իրաւունք ունեցող տոմսերն՝ 20 ղրուշի, եւ շահուց կէսին իրաւունք ունեցող տոմսերն՝ 10 ղրուշի կը ծախուին։

Ապրիլ 1ին ալ պիտի կատարուի Բումէլիի երկաթուղւոյ արժեթղթոց [illegible] Ռումունի փողերաշնոցին մէջ.

Մեծ Բահիսն 600000 ֆր. որոյ 300000 ֆրն անմիջապէս վճարելի։

Ամբողջ շահուց իրաւունք ունեցող տոմսերն՝ 20 ղրուշի եւ շահուց քառորդին իրաւունք ունեցող տոմսերն՝ 5 ղրուշի կը ծախուին։

Գաւառներէն տոմսակ գնել ուզողք՝ երբ փոխանակագիր, պանքտոմսեր, եւ թղթատարական փոխանակագիր կամ գրոշմ ղրկեն՝ իրենց խնդրած տոմսերն անմիջապէս մեկնող թղթատարով իրենց կը ղրկուին։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել առ

Ժ. Տ. ԾԱՆԷԹՈ
Ղալաթիա, Քոմիսիոն խան թիւ 18

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

ԻԼԱՆ

Պէյքօզ տէպպոլոնէսի իլոն իթիլոգ օլունան Նիւմունէսինէ վէ շաբրութը մուդարրէրէսինէ թէվֆիգէն միւպայեասը զրմնընտա միւնագաշա գօնուլարը էվվելճէ իլան օլունան պէյ պին ատէտ թուղլու եաշ Բումէլի կէօնի եէրլի քէսինտիսի Բումէլի կէօնի օլարադ թէսլիմ գէլընմադ իւզրէ մրգտարը 10,000է իպլադ իտիմիշ վէ պէհէր գէլէյի ճէտիտի 5 ղրշ 28 փարայա օլարաք թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ շուպաթը բումինին 29նէը չարշէնպիհ կիւնինէ գատար պէհէր կիւն միւնագասասը պիլ իճրա մէղքիւր կիւնտէ գարարը գաթիսինին վերիլմէսի մուդարրէր պուլունմուշ օլմաղլէ իթայէ թալիպ վէ մարթը պիրինճի փէնճէնպիհ կիւնի 5 0/0 թէնզիլինէ բաղիպ պուլունանլարը մագասը Սերասկերի լէվազիմաթը ումումիյէ տայրէսինէ կէլմէլերի։

23 շուպաթ 1299 1

ԻԼԱՆ

Սելիմիյէ դըշլայի Հիւմայունի ճիվարընտա Հարէմ իսկէլէսի իթիսալինտէ պուլունան էմլաքը մերիյէտէն պիր պապ գահվէ տիւքանընդն 1300 սէնէսի մարտը իպթիտասընտան իթիպարէն իսթիճարինէ թալեպ օլան պուլունարը հալտէ պէհէր հաֆթա ճիւմա վէ փազար իրթէսի վէ շարշէնպիհ կիւնլերի պազը վալեայի սէրասկերի շիւպէյի մախսուսընա միւրաճաաթ իթմէլերի։

23 շուպաթ 1299 1

ԵՐԹԵԻԵԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
ԸՆԴ ԴԷԼ ԱՌՓԼԷՅ, Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՕՍԿՈՅԻ
ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՐ ԵՒ ԸՆԿ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Անդամ	2,000	Լէբոնդրօ	4,500
Անճէլը	3,000	Մարիէլ	4,500
Արէյ	1,500	Մարգարէ	2,500
Պասանոյ	3,500	Մէլը	2,000
Պէրգամ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրաւդ	2,000	Օրէլլը	5,000
Դէյրօ	2 000	Օբլանոյ	3,000
Գալէոն	2,500	Օդրանդրօ	4,500
Գամէս	2,100	Օդրդ	2,000
Գարդ	2,000	Բանէթ	1,200
Գամ	2,700	Բալէրմ	3,200
Տէրա	2,500	Բանդէր	1,700
Տանիւ	1,800	Բիէր	2,800
Տրատ	2,600	Ռիչարդ	4,400
Էրարդ	2,600	Ռինալդ	3,200
Ֆրէտ	800	Ռօլլը	3,000
Ֆէրա	1,700	Ռոմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Ռամէս	3,500
Կալէթ	5,500	Սաբրինա	4 000
Կէրանօ	2,200	Սաֆֆօ	2,000
Կոլը	1,800	Սէլվէ	2,000
Կրանտ	2,200	Սարինդրօ	4,300
Հանկ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ռ-էլբէ	3,000
Հէրոալտ	3,000	Թէլլեր	1,500
Հէրմաղերդ	1,200	Թօլէսա	2,800
Ճիանօ	2,500	Քանդրօ	3,600
Բիլլօ	2,000	Եէսարա	3,600
Քօնտէ	2,200	Զէտրա	1,000
Լէօ	2,000	Զերօ	140

Եէսարա չոգենաւն Անգլիայէն մեկնեցաւ եւ մարտ 12ին աստ կ'սպասուի Օտէսա երթալու համար։

Բոլարիս չոգենաւն Անգլիայէն մեկնեցաւ մարտ 7ին։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՆՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ
Գործակալ
Թիւ 17–18, Քիւչիւք Միհէթ խան
Ղալաթիա։

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիայէն Լիմոնի դէպ՝ կանոնաւորապէս բանող

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ուղղակի և արագ ուղեւորութիւն

Տրապզոն, Պաթում եւ Բոգի պէտք երթայ Լ'Աէտէնէ չոգենաւն, որ մարտ 5ին Մարսիլիայէն եւ մարտ 11ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ չոգենաւն է Լ՝ Մէօղ, որ մարտ 13 իրիկուան ժամ 4ին պիտի մեկնի։

Նաւողութեան, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈԹ ԲԸՊՈՒԼ
Մոմհանէ փողոց, թիւ 141

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆԴ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ դէմ Անփլէյ, Կ. Պոլսոյ և Օսկոյի

Ամենայն կանոնաւորապէս կը բանին Լիվերբուլ եւ Արեւելեան դէպ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալբերտան	2,500	Ֆոլվիրան	3,700
Ալ. Ղասեան	2,500	Ֆլորինան	3,700
Անտալուպան	2,500	Ֆլորվան	3 700
Արիանան	2,500	Իոգերան	5,500
Արապան	3,700	Իւլիէրան	5,500
Պալմրան	6,000	Իոպրան	5,500
Պոլկորան	6,000	Լիսպան	2,200
Քոմբիլան	800	Լիվերբան	2,500
Սայրենան	2,000	Լիսպան	800
Տորրէ	700	Օքսրիոյ	700
Էմբիլը	3,700	Բիրման	3,800
Ֆոպան	3,700	Վալենսիան	6,800
Ֆոլերնան	3,700	Վէրճինան	6,800

Լիվերբան չոգենաւը, նաւապետ Ֆըլէմինկ, Լիվերբուլէն աստ հասաւ։

Շաբաթական չոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվերբուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեղուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԴԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միհէթ խան, Ղալաթիա
Նաւատեարք, Պարոնաք Ֆրէտ. Էյլանտ եւ ընկ. Լիվերբուլ

ՔԻՈՆԱՐՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Որ ամբողջ տարի մ'անգամ կը բանին Լիվերբուլ և Մէնկիրէրանի դէպ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանդ	7,000	Մալթա	3,000
Ադրիա	3,000	Մարսէյ	2,500
Ալիքէ	3,000	Նարբ	2,500
Պոզնիա	4,600	Բալանդ	5,000
Պարվէլ	3,800	Բարբի	3,200
Պալեր	2,500	Բալքիր	3,000
Պրինզ Քոնի	1,200	Սիրվէլ	7,800
Սիգալանդ	5,000	Սիրդ	4,600
Քարալանդ	4,700	Սարտինա	3,000
Շերպոսկ	2,000	Սամարա	3,000
Տիվերպա	2,500	Սիրան	3,000
Կալէթ	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէրար	2,500	Թրինիտար	2,500
Մարանդ	3,000		

Մարսէյոյ չոգենաւը, նաւապետ Քէյ, Լիվերբուլէն աստ հասաւ. ընդհանուր վաճառքով, եւ ի մօտոյ դարձեալ Լիվերբուլ պիտի երթայ։

Սարտագրեալս արտօնութիւն ունի ճանրորդ եւ վաճառք ընդունիլ նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան
Ղալաթիա։

ԲԱԲԱՅԱՆԻ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվերբուլ, Մէնկիրէրանի և Օսկոյի դէպ. կանոնաւորապէս բանող
ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պրէս
Արարատ	2,500	Ռոբերտս
Արտակիա	2,500	Քրուիքշանք
Լափոնիա	2,500	Ռիլեան
Մասիսանիա	3,500	Մարշ
Բոսֆէլիա	2,800	Ֆոթերինկ

Մասիսանիա չոգենաւը մարտ 8ին Լիվերբուլէն աստ կ'սպասուի։

Բոսֆէլիա չոգենաւը մարտ 22ին Լիվերբուլէն աստ կ'սպասուի։

Այս չոգենաւք կին ֆամբոդներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

ՏՈՔԹ. Մ. Հ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Կը ծանուցանէ արդոյ հասարակութեան թէ երեքշաբթի եւ հինգշաբթի օրերը հիւանդ պիտի ընդունի իր տունն Այնալը-Զէշմէ, Էմին-Ճամի փողոց թիւ 45 կէս օրէն վերջը։ Պիտի գտնուի նաեւ Պոլսոյ կողմը Լալէլի ճամիի դիմաց թիւ 15, Ալահվէրտեան նոր բացուած դեղարանն երկուշաբթի եւ ուրբաթ կէս օրէն վերջը, եւ չորեքշաբթի առտու ժամը 4էն մինչեւ 8ը։

Տոքթ. Մինասեան ձրիաբար պիտի խնամէ աղքատ հիւանդները ուրբաթ օրերը Ալահվէրտեան դեղարանը եւ շաբաթ օրերը իւր տունն 6էն մինչեւ 10։ 50—49

ԴԵՂԱՐԱՆ ԷՐՃԻԵԱՍ
ԵՒ ԶԿԱՆ ԻՒՂԻ ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Եէնի-Ճամի-Բօսֆոր խանէին դիմացը 12 թուով Դեղարանն այս անգամ Դեղարան Էրճիեաս անունով կը շարունակի. ու մտերս Նորվեկիացի ամենաընտիր ձկան իւղէն մեծ քանակութեամբ բերուած ըլլալով՝ օխաչով ու տակառով կը ծախուի. նաեւ այլ եւ այլ ընտիր քսենեաքներ (ֆին չամբանեը) հատով եւ մանուկով կը տրուի։

Ցիչեալ Դեղարանն ամեն օր Տօք. Տատրեան առուտները եւ Տօք. Այվազեան էֆէնտին կէսօրէն մինչեւ իրիկուն կը գտնուին։ 56

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվերբուլ եւ Մէնկիրէրանի դէպ. բանող շոգենաւ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոբոս	4,200	Ոլերէս	3,000
Ֆարս	4,000	Նէբրէս	3,000
Օսմանլի	4,000	Բերա	3,000
Սեսոստրիս	3,250	Ադլանդէտ	1,700
Թեպէ	3,250	Լոտոս	800
Մակեդոնիա	3,250	Օլինթոս	800
Նէրա	3,250	Սեսիլ	750
Մարեոթիս	3,250		

Մակեդոնիա չոգենաւը, նաւապետ Թոմաս Լիվերբուլէն աստ պիտի գայ մարտ 8ին։

Վերոյիշեալ չոգենաւք չքեղապէս յարդարուած են ճանրորդներու համար։

Դիմել առ Յ. Թ. ՈՒԻԹՈՒԼ եւ ԸՆԿ.
Գործակատար
Մէյտանլըք սոգագ, Պոլիս
Ցնօրէնութիւն, Լիվերբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սթրիթ, Լիվերբուլ

ԱՃԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ

Եղական դարման է հերաց ամեն տեսակ դժուարութեանց և սոյն նպատակին համար ծախուած ուրիշ բաղադրութիւններէ առաւել գոհ կ'ընէ գործածողները։

Մանաւանդ իգական սեռի գործածութեանն համար անհրաժեշտ է այս, քան զի կ'առատացնէ ու մետաքսանման փայլուն և կակուղ կ'ընէ գլխու կարծր մազը։ Որ եւ է պատճառաւ գունաթափ եղածը անվրէպ իր նախկին գոյնին կը վերադարձնէ. անհաստատ մազը կը վերահաստատէ, թափածին տեղ նոր մազ կը բուսցնէ եթէ արմատը փճացած չէ (քանզի բնութեան մէջ ոչինչ կարող է մազ բուսցնել երբ արմատը փըտած է), գլխուն ճերմակ թեկը շուտով կ'անհետացնէ։ Միով բանիւ բնական ու փայլուն մազի առատութեամբ գլխոյն զարդարուելովը գործածողը խիստ վայելչադէմ կերպարանք մը կ'ստանայ։ Մայրաքաղաքիս մէջ և այլ տեղեր բազմաթիւ գործածողք այսպէս կը վկայեն։ Անուշահոտ ջուր մ'է, չիշը կանանչ թուղթի մէջ ամփոփեալ է. դեղավաճառք և այլ շատեր կը ծախեն։ Այէրի Վիկօրը հարցնել պէտք է։ Գլխաւոր տեղին է Մենասեանի Ամերիկեան վաճառատունն ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ։

ՈՒԷՍԴՔՕՂ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ ամբողջ տարի կը բանին Ադրիանոպոլսոյ, Սեւ Ծովու և Դանուբի

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օսէա եւ Դանուբ երթալու համար, եւ օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելից եւ Սեւ Ծովու բոլոր նաւահանգիստները։

Ճոն Տիւսը չոգենաւ փետր. 8ին Լոնտոնէն մեկնեցաւ եւ իւր բեռը աստ պարպելէ յետոյ Պաթում պիտի երթայ։

Օրէս չոգենաւը, նաւապետ Բէլտրն, Լոնտոնէն մեկնելով Լաստ պիտի գայ Օսէա երթալու համար։

Լոնտոնի մէջ բեռ կառնուն.

Զարլզ Հոուարդ չոգենաւն Օսէայի համար։

Էշէբի չոգենաւն Օսէայի համար։

Պերիլ չոգենաւը Լոնտոնէն մեկնեցաւ Դանուբ երթալու համար։

Ճէյմս Ռէյզ, մարտ 10ին Դանուբ պիտի ուղեւորի։

Ավստ չոգենաւը, մարտ 17ին մարգաղաքէս Անվերս պիտի ուղեւորի։

Աւելի մանրամասնութիւններ եւ գնոց վրայ տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել առ

ՄՈՐԴԸՆ ԵՒ ԸՆԿ
Գործակալք
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս
կամ առ ՈՒԷՍԴՔՕՂ ԵՒ ԼՈՐԱՆ
9, Ֆէնչըրչ Սթրիթ, Լոնտոն.

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՓՈՐՍԱ

Ղալաթիա 27 փետր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ.		110,1/8 առ Անգլ. լիր.
Ֆարիզ 3 » ֆր.	22,87 1/2	առ Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քոնս. գոցուեցաւ	9,18
բացուեցաւ	9,18
կէս օրին	9,18
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի	75,
Բումէլիի երկաթուղի	42,

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղրշ.

Անգլիական ոսկի	110 11
Գաղղիական »	87 27
Բօլ	90 10
Գրիմից	51 20
Գառապն թուղթ (գաբիք)	914
» արծաթ (նոր)	89 10
Մէճիտիէի տարբերութիւն	107 38
Վեցնոց	102 25
Հինգնոց	102 20
Տէճատէք	100 10

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՓՈՐՍԱ
Լոնտրա 3 մարտ.

Անգղ. Քոնս.		101 13/16
Օսմ. »		8 3/4
Փոխ.	1865	11
»	1869	9 7/8
»	1871	67 1/4
»	1872	16 1/2
»	1873	8 3/4
»	1877	77 3/4
Պանք Օթոման		15 5/8
Ռուս. փոխ. 73ի		90 3/4
Եգիպտ. միացեալ		66 1/2
» արտօնեալ		90 3/4
Տայրա Սանիէ		66
Փոխ. Ռուչիլա		37 1/2
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ		25,46

Փարիզ 3 մարտ.

Գաղղ. Քոնս.	3 0/0	76, 55
» »	4 1/2 0/0	106·17 1/2
Օսմ. Քոնս.		8,30
Փոխ. 1865	Ֆր.	53
» 1869		43
» 1873		44,
Օսմ. Երկաթուղի		41,12 1/2
Պանք Օթոման (գ. կ.)		643,75
Քրէտի Լիոնէ (գ. կ.)		551,25
Ռուս. փոխ. 5 առ 0/0 (1877)		96
» » Արեւելեան		
Իտալ. Քոնս.		
Եգիպտ. միացեալ		535,50
Փոխանակագիր Լոնտրայի վրայ		25,23

Վիէննա 3 մարտ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	121,65
Բումէլիի երկաթուղի	19,70

ԿԷՍ ՕՐ 5,53

Ֆրանսայէ Լաւագոյն երկրներու ամեն հոտավաճառաց և վաճառատերաց մօտ.

La VELOUTINE

Poudre de Riz spéciale
PRÉPARÉE AU BISMUTH
Par CH^les FAY, Parfumeur
PARIS — 9, Rue de la Paix, 9 — PARIS

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԴԵՂԱՐԱՆ
Պ. ԵՒ Հ. ՔԻԻԶԻԻՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան ըղբաղելով՝ հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խընայած չըլլալիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց եւ բոլոր հասարակութեան։ Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար, դեղարան մը բանալու փափաքելով, շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի-Ճամի փողոցի 26 թիւ մթերանոցէն զատ՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջի գիմացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Քիւչիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան եւ մթերանոց (տէբօղիթօ) մ'ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով շինուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին։ Ասոնցմէ զատ ամեն տեսակ գործածուած զանազան տեսակ գինի, ազնիւ ձկան իւղ, Նորվեգիոյ չօքօլա, քսենեաք եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին։ Եկած դեղագիրք իսկոյն թարմ դեղերով, եւ մեծ խնամով կը պատրաստուին։ Ասոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն։

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆ

ՁԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

Այսպիսի կապակցութիւն մը բոլորովին դանհկական էր, եւ զրեթէ միշտ կը գտնուի այս տեսակ կապակցութեանց մէջ ամենափոքր տարբերութեամբ, ամենաստորին աստիճանէն սկսեալ մինչեւ բարձր աստիճանն. ընդհանուր օրէնք է այս։

Միակ մանրամասնութիւն մ'արժանի է մեր ուշադրութիւնը գրաւելու։

Օգթավի բարոյականն որչափ ալ ղեղծ լինէր, վերջապէս բարեմասնութիւն մ'ունէր. անկեղծ էր իւր տարփաւորին հետ։

Իսկ Մորիս՝ ընդհակառակն, իւր մտքին խորհուրդները կը ծածկէր իւր տարփուհիէն, եւ կ'զգուշանար իւր ինչ լինելն անոր յայտնելէ, իւր դիմակին կապերը քակելէ։

Առանց հիմնապէս կասկածելու Օգթավիէն, կ'զգուշանար մասնութեան կամ թուլութեանութեան դէմ. եւ ինչպէս կ'ըսեն ռամկօրէն, այն բաները միայն կը վստահէր այն կնոջ զորս կորսընցնելու երկիւղ չունէր։

Վերը տեսանք որ Մորիս չտապաւ կը հագուէր։

Օգթավի ձեռքը ճերմակ շապիկ մը բռնած՝ ննջարանէն եկաւ։

— Պատրաստ է, հարցուց Մորիս։

— Ո՛չ, սիրելիս, պատասխանեց Օգթավի։

— Ա՛, ինչո՞ւ համար։

— Վասն զի թեւիդ կոճակները չգտայ։

ԺԶ.

— Թեւիս կոճակները չգտա՞ր, կրկնեց Մորիս։ Ըսել է թէ աղէկ չես նայած։

— Ամեն կողմ նայեցայ, ըսաւ Օգթավի։

— Վառարանին վրայի գրպանարաններուն մէջ չէի՞ն։

— Ո՛չ։

— Գիշերասեղանին վրայ ալ չէի՞ն։

— Ո՛չ. հանած շապիկիդ թեւերուն վրայ չմնա՞ն։

— Զարմանալի բան կը լինէր ըսածդ. ես լաւ գիտեմ որ երէկ երեկոյ շապիկս վրայէն հանեցի։ Նայէ անգամ մը գրասեղանիս դարակներուն մէջ։

Օգթավի գրասեղանին քով գնաց, եւ փընտռեց այն դարակին մէջ, ուր զանազան նիւթեր կային ինչպէս կնիք, երկաթգրիչք, զմելի մը, գլանիկ կորելու դանակ մը, յամբարի կտոր մը գլանիկներն անուշ հոտեցնելու համար։

— Մէկ հատը գտայ, գոչեց գեռատի կինն ամեն ինչ տակն ու վրայ ընելէ յետոյ, բայց միւսը չկայ։

Մորիս զարմանալով,

— Անկարելի է, ըսաւ։

— Դուն ալ նայէ։ Անուանդ տօնին օրը քեզ տուածս է որուն շատ հաւնեցար։

Արդարեւ գեղեցիկ կոճակներ էին։

Ոսկիէ փոքրիկ պայտեր էին, որոց դամերուն տեղ մանր գոճազմներ դամուած էին։

Մորիս յօնքերը պռստած, ինքնիրեն կ'ըսէր.